

บทที่ 4

ผลการศึกษา และอภิปรายผล

ผลการศึกษาเรื่อง “บทบาทผู้นำในการส่งเสริมงานสวัสดิการชุมชนของกลุ่มสังจจะสะสมทรัพย์วัดโขมง ตำบลโขมง อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี” ผู้ศึกษานำเสนอผลการศึกษาออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลเบื้องต้นของชุมชนโขมง โดยมีเนื้อหาประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับประวัติชุมชน ที่ตั้งของชุมชน ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศ และวิถีชีวิตของชุมชน ประกอบไปด้วยเนื้อหาด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ด้านประเพณีและศิลปวัฒนธรรม

ส่วนที่ 2 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมาของกลุ่มสังจจะสะสมทรัพย์วัดโขมง ประกอบไปด้วยส่วนของเนื้อหาที่มา แนวคิดวัตถุประสงค์ กระบวนการของกลุ่มสังจจะสะสมทรัพย์ โครงสร้างของกลุ่มสังจจะสะสมทรัพย์ กฎระเบียบกติกาของการเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มสังจจะสะสมทรัพย์ ขั้นตอนการดำเนินงานของกลุ่มสังจจะสะสมทรัพย์ และรวมถึงผลเกิดขึ้นกับกิจกรรมของกลุ่มสังจจะสะสมทรัพย์

ส่วนที่ 3 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทผู้นำในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ประกอบไปด้วยส่วนของเนื้อหาผู้นำในการส่งเสริมการเรียนรู้ และผู้นำในการส่งเสริมการมีส่วนร่วม

นอกจากนี้ ผู้ศึกษายังได้อภิปรายสรุปผลการศึกษาในประเด็นหลัก เพื่อความสมบูรณ์ของการศึกษาในครั้งนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของชุมชนโขมง

จากการสัมภาษณ์ท่านพระครูพิพัฒน์พลาทร เจ้าอาวาสวัดโขมง และพระอาจารย์นิเวศน์ อโกธโน รองเจ้าอาวาสวัดโขมง และคณะกรรมการกลุ่มสังจจะสะสมทรัพย์วัดโขมง ซึ่งเป็นผู้นำได้เมตตาให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลเบื้องต้นของชุมชนโขมง โดยผู้ศึกษาได้แบ่งประเด็นของการสัมภาษณ์ออกเป็น ส่วน ๆ ดังนี้

1.1 ข้อมูลพื้นฐาน

1.1.1 ประวัติชุมชนโขมง

1.1.2 ที่ตั้งชุมชนโขมง

1.1.3 ลักษณะภูมิประเทศ

1.1.4 ลักษณะภูมิอากาศ

1.2 วิถีชีวิตของชุมชน

1.2.1 ด้านเศรษฐกิจ

1.2.2 ด้านสังคม

1.2.3 ด้านทรัพยากรธรรมชาติ

1.2.4 ด้านประเพณีและศิลปวัฒนธรรม

1.1 ข้อมูลพื้นฐาน

ภาพที่ 4.1

พื้นที่ชุมชนโขมง อำเภอกำแพงใหม่ จังหวัดจันทบุรี

1.1.1 ประวัติชุมชนโขมง

ในอดีตชุมชนโขมงเป็นพื้นที่มีต้นไม้ขึ้นหนาที่บ ต้นไม้มีชื่อว่าต้นโขมง มีลักษณะคล้ายต้นอ้อ เมื่อเกิดขึ้นรวมกลุ่มขึ้นเป็นกอ มีลำต้นตรง มีขนและดอกสีขาว เหมือนนุ่นฝ้าย ในปลายฤดูฝนถึงฤดูหนาว จะมีดอกสีขาวโปรยลงมาเหมือนนุ่นฝ้าย มองคล้ายกลุ่มควันกระจายไปทั่วบริเวณ เห็นได้แต่ไกล คล้ายควันไฟลอยโขมงเต็มพื้นที่ จึงเป็นที่มาของชื่อชุมชนโขมง ด้วยเหตุที่ว่าดอกสีขาวคล้ายนุ่นฝ้ายกระจายไปทั่วพื้นที่นั่นเอง

1.1.2 ที่ตั้งชุมชนโขมง

ชุมชนโขมง ตั้งอยู่ห่างจากอำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี ไปทางทิศตะวันตก เป็นระยะทางประมาณ 10 กิโลเมตร

อาณาเขต

ทิศเหนือ ติดหมู่ 9 ตำบลรำพัน และหมู่ 1, 2 ตำบลวังไตนวด

ทิศใต้ ติดหมู่ 1, 2, 8 ตำบลคลองขุด เรียบคลองรำพัน

ทิศตะวันออก ติดเทศบาลตำบลท่าใหม่ ตำบลสองพี่น้อง เรียบคลองวังไตนวด

ทิศตะวันตก ติดหมู่ 1, 2 ตำบลโขมง

1.1.3 ลักษณะภูมิประเทศ

ภาพที่ 4.2

บริเวณชุมชนโขมง

ลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มชายฝั่งทะเล น้ำท่วมถึงและมีคลองล้อมรอบคล้ายเกาะ ในพื้นที่ชุมชนโขมงมีคลองวังไตนวดหลายผ่าน ในสมัยอดีตที่ใช้การคมนาคมทางน้ำเป็นหลัก พื้นที่ชุมชนโขมงจัดว่าเป็นพื้นที่ป่าชายเลนที่ยังคงความอุดมสมบูรณ์อยู่มาก

1.1.4 ลักษณะภูมิอากาศ

อากาศร้อนชื้น มีฝนตกชุก โดยเฉลี่ยประมาณปีละ 4-5 เดือน ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม-เดือนตุลาคมของทุกปี ฤดูหนาวอากาศไม่หนาวจัด เพราะอยู่ติดกับทะเล อุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 20-30 องศาเซลเซียส

1.2 วิถีชีวิตของชุมชน

ภาพที่ 4.3
การทำประมง

1.2.1 ด้านเศรษฐกิจ

ในอดีตนั้น ผู้คนมีอาชีพทำนา และทำการการประมงเรือเล็ก มีการดำเนินชีวิตแบบพึ่งตนเอง มีความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ไม่เอาัดเอาเปรียบกัน อยู่ด้วยกันแบบเอื้ออาทรต่อกัน เนื่องจากภูมิปัญญาที่คนรุ่นก่อนได้สั่งสมกันมาช้านาน การปลูกสร้างบ้านเรือนนั้นจะปลูกสร้างกันแบบง่ายและติดต่อกันได้ง่าย ส่วนมากจะใช้ไม้ในการก่อสร้าง ไม่ใช้เหล็กเพราะในสมัยนั้น เหล็กมีน้อยมาก ส่วนประกอบของตัวบ้านจะเป็นไม้ล้วน ๆ เนื่องจากว่า ชุมชนในละแวกนั้น ไม้หาได้ง่ายเหมาะแก่การปลูกสร้างบ้านเรือน ซึ่งในปัจจุบันก็ยังมีให้เห็นกันอยู่โดยทั่วไป ส่วนเครื่องมือเครื่องใช้ในการประกอบการทำมาหากินนั้นก็ใช้อุปกรณ์ที่หาได้ง่าย และดัดแปลงให้เข้ากับวิถีชีวิตของคนในชุมชน

วิถีชีวิตของคนชุมชนโขมงนั้น เนื่องจากเป็นหมู่บ้านที่ติดกับทะเล การไปมาหาสู่กัน ส่วนมากจะใช้เรือเป็นเครื่องเดินทางสัญจรไปมา โดยเรือที่ทำขึ้นไม่ได้ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีที่ทันสมัยเลย แต่กลับเป็นวิธีโบราณโดยขุดไม้ทั้งต้นมาดัดแปลงให้เข้ากับโครงร่างของเรือ โดยต้องเลือกไม้ที่มียางเนื่องจากทำให้เกิดความคงทนถาวร โดยไม่ต้องคอยเปลี่ยนการใช้เรือบ่อย ๆ เรื่องความเป็นอยู่ในวิถีการดำรงชีวิตเป็นไปอย่างเรียบง่าย ไม่หวือหวา มีความรอบรู้ในเรื่องของการใช้เครื่องมือในการประกอบการทำมาหากิน เช่น แห เบ็ดราว สวิง แต่ในปัจจุบันนี้ทั้งบ้านและเรือแบบสมัยเก่าเหลือให้เห็นอยู่น้อยมาก

หลังจากการสร้างเขื่อนเมื่อปี พ.ศ. 2526 โดยโครงการชลประทานจังหวัด จันทบุรี ได้เข้ามาสร้างเขื่อนกั้นลำน้ำที่ติดกับหน้าวัด เมื่อก่อนหน้าหน้านี้เป็นน้ำจืด ประมาณเดือน พฤษภาคมฝนเริ่มตกน้ำก็จะไหลมาจากป่าบนไหลลงมาเรื่อย ๆ ออกสู่ทะเล แต่พอหมดหน้าฝนน้ำ ทะเลก็จะหนุนขึ้นมา เมื่อก่อนนั้นมองออกไปก็เห็นแต่ทุ่งนา มีข้าวเต็มรวงเขียวชอุ่มไปหมด แต่ หลังจากการสร้างเขื่อนชาวบ้านไม่สามารถทำนาได้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการสร้างเขื่อนนี้คิดว่า มีประโยชน์ จึงทำการสร้างเขื่อนไม่มีการทำประชาวิจารณ์ คือ การขอความคิดเห็นจากชาวบ้าน เพื่อหาผลกระทบที่เกิดขึ้น แต่ไม่เป็นเช่นนั้น ทางโครงการชลประทานจัดการสร้างเลย สร้างมา ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2526 แล้วก็กักไม่ให้น้ำเค็มกับน้ำจืดปนกันมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 น้ำก็ใช้ไม่ได้ เนื่องจากมีกรดออกมาปนกับน้ำจืดทำให้เกิดเป็นกรด เป็นสนิมเป็นต่างที่เคยปลูกพืชเศรษฐกิจก็ ต้องล้มตายเป็นจำนวนมาก จนเกิดปัญหาเกี่ยวกับการทำมาหากินของชาวบ้าน ที่ไม่เคยออกไปก็ หากินรับจ้างในถิ่นอื่น เพื่อความอยู่รอดของครอบครัว ทำให้คนออกนอกหมู่บ้านมากยิ่งขึ้น มีผล ทำให้อาชีพดั้งเดิมที่เคยอยู่กินมาต้องเกิดการเปลี่ยนแปลงไป เช่น การทำเกษตรกรรม ต้องประสบ ปัญหาการเปลี่ยนแปลงของดินที่เกิดจากดินเปรี้ยว ทำให้ไม่สามารถที่จะปลูกข้าวได้เหมือนก่อน น้ำที่เคยใช้ได้กลับกลายเป็นสีแดง พืชทางเศรษฐกิจที่เคยทำรายได้ เช่น มะม่วง ก็ล้มตายเป็น จำนวนมาก ทำให้ต้องหันมาปลูกพืชที่สามารถทดแทนกันได้ เช่น สลัด แก้วมังกร จนกระทั่งถึงปี พ.ศ. 2540 สภาพดินเริ่มเปลี่ยนไป จากสภาพดินเปรี้ยวก็เริ่มจางลง สามารถทำการเกษตรกรรมได้ บ้าง แต่ก็ไม่สามารถเก็บเกี่ยวได้ดีเท่าที่ควร เนื่องจากห่างเหินจากการทำนาไปนาน จึงเปลี่ยนจาก การทำนา มาทำไร่และสวนแทน เช่น การทำสวนสลัด สวนข่า เนื่องจากว่าพืชเหล่านี้สามารถ ทนทานกับสภาพดินที่เปลี่ยนแปลงได้

ภาพที่ 4.4
เขื่อนโครงการชลประทาน

จากผลกระทบของการสร้างเขื่อน ทำให้คลองสายต่าง ๆ ในพื้นที่มีความเปลี่ยนแปลง ความเสื่อมโทรม ผลเสีย และผลกระทบเกิดขึ้น เนื่องจากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นป่าชายเลน เมื่อมีน้ำจืดเข้ามาปะปนมาก ทำให้ป่าชายเลนที่เคยอุดมสมบูรณ์ตายหมด มีการทับถมซากพืชต่าง ๆ ในปริมาณมาก ทำให้เกิดดินเปรี้ยวเกิดผลกระทบทางนิเวศวิทยาเป็นอย่างมาก สัตว์น้ำที่เคยอยู่อุดมสมบูรณ์ต้องตายไป เนื่องจากปรับสภาพไม่ทันต่อดินเปรี้ยว สัตว์น้ำเค็มที่ปรับตัวไม่ทันก็ตายกันมาก ส่วนสัตว์น้ำจืดก็ไม่สามารถที่จะทนทานต่อดินเปรี้ยวได้ ก็อพยพไปอยู่ในถิ่นอื่น ทำให้ชาวบ้านที่เป็นชาวประมงไม่สามารถนำเรือออกหาปลาได้อย่างเหมือนแต่ก่อน ส่วนเกษตรกรที่เลี้ยงสัตว์น้ำไว้ก็เกิดผลกระทบจากการขาดรายได้ เนื่องจากปริมาณของสัตว์น้ำที่ลดน้อยลง

1.2.2 ด้านสังคม

ภาพที่ 4.5
ร่วมกันทำบุญตักบาตร

ทางด้านสังคมของชุมชนโขมงบั้น มีความเป็นอยู่ในลักษณะเครือญาติ มิตรสหายหรือคนรู้จักมักคุ้นกัน มีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ ใฝ่ใจซึ่งกันและกัน และจากความผูกพันกันทางสังคมของชุมชนโขมงบั้นทำให้มีส่วนร่วมช่วยกันในด้านของการศึกษา มีโรงเรียนประถม ตลอดจนที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน มีการยกฐานะความเป็นอยู่ของชุมชนในเรื่องการจัดตั้งโครงการสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เพื่อให้คำปรึกษาเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย โภชนาการ เกษตรกรรม การศึกษา การมีงานทำ โดยฝึกอบรมประชาชนให้มีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสังคม รักษาขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงาม ตลอดจนการควบคุมสิ่งแวดล้อม

1.2.3 ด้านทรัพยากรธรรมชาติ

ภาพที่ 4.6

ความสมบูรณ์ของป่าโกงกาง

หลังจากที่กรมชลประทานได้มีการสร้างเขื่อนขึ้น โดยสร้างคันกันน้ำ มีการถมดินและขุดคลองขึ้นใหม่ และสร้างประตูเปิด-ปิดระบายน้ำขึ้น ทำให้เกิดผลกระทบต่อวงจรของชีวิตสัตว์น้ำต่าง ๆ ทำให้สัตว์ไม่สามารถวางไข่ได้ตามปกติ น้ำทะเลไม่มีการหมุนเวียนทำให้เกิดน้ำกร่อย ซึ่งเป็นการทำลายความสมดุลของธรรมชาติ มีผลทำให้สัตว์น้ำที่อาศัยอยู่ลดจำนวนลงอย่างเห็นได้ชัด ชาวบ้านขาดรายได้ ทั้งในด้านการประมงและการเกษตรกรรมเป็นอย่างมาก ทำให้ต้องทิ้งการทำมาหากินแบบดั้งเดิมเปลี่ยนแปลงอาชีพเป็นอย่างอื่น มีการกู้เงินนอกระบบมาใช้จ่ายหมุนเวียนในการดำเนินชีวิต ก่อให้เกิดหนี้สินขึ้นภายในครอบครัว จึงต้องผันตัวออกจากบ้านไปทำงานอย่างอื่นเพื่อหาเงินมาใช้หนี้เงินกู้นอกระบบ

หลังจากประสบปัญหาและการลดลงของสัตว์น้ำจำนวนมาก ชาวบ้านได้ร้องเรียนต่อกรมชลประทาน ถึงปัญหาดังกล่าว ทางกรมชลประทานจึงได้ตกลงกับชาวบ้านโดยจะทยอยปล่อยน้ำเป็นช่วง ๆ เพื่อให้สัตว์น้ำปรับตัวได้ทัน แทนการปล่อยทีละมาก ๆ และทุกครั้งที่มิ

การปล่อยน้ำจะแจ้งให้กับชาวบ้านทราบก่อน และในปี พ.ศ. 2538 ชาวบ้านได้ร่วมกับกรมป่าไม้ปลูกป่าชายเลนเพิ่มเติม ทำให้ปัจจุบันมีป่าชายเลนเพิ่มมากขึ้น สัตว์น้ำที่เคยหายไป เช่น ปลาไหลทะเล ปู ก้ามดาบ หิ่งห้อย ฯลฯ ได้กลับมาเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งปริมาณปลาที่จับได้ก็เพิ่มมากขึ้นด้วย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 เป็นต้นมา (ปัญญาวัฒน์ กระทุ่มเขต และคณะ, 2549, น. 16)

จากความร่วมมือร่วมใจที่ทำให้การพัฒนาป่าชายเลนกลับมาให้สมดุลกับธรรมชาตินั้น ทำให้เห็นผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว คือ จากที่สัตว์น้ำต่าง ๆ อพยพไปอยู่ถิ่นอื่นก็กลับคืนมา ไม่ว่าจะเป็สัตว์น้ำต่าง ๆ แม้แต่สัตว์บกก็กลับมาสู่ธรรมชาติดั้งเดิม ทำให้ธรรมชาติหวนกลับคืนมาอีกครั้ง เป็นการพลิกฟื้นความสมบูรณ์กลับสู่ความสมดุลให้กับนิเวศวิทยา

ทำให้ชาวบ้านคิดหารายได้เสริมจากธรรมชาติโดยประยุกต์ให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีการบูรณาการการเรียนรู้เกี่ยวกับนิเวศวิทยา จัดให้มีการประชาสัมพันธ์พานักท่องเที่ยวชมทัศนียภาพทางธรรมชาติ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในการศึกษาธรรมชาติที่เกิดจากป่าชายเลน อีกทั้งพาชมอาชีพการเลี้ยงปลากะพงขาวในกระชัง การเลี้ยงหอยนางรม และสะพานหินหรือสะพานพระรถเมรี หมายถึง หินที่มีขนาดใหญ่ มาทับถมต่อเรียงกันเป็นสะพานข้ามคลอง โดยไม่มีการใช้เครื่องทุ่นแรง อีกทั้งในชุมชนละแวกนั้นไม่เคยปรากฏว่ามีหินแบบนี้มาก่อน จึงสันนิษฐานน่าจะเป็นยักษ์เท่านั้นที่จะทำได้ จึงเป็นแหล่งการท่องเที่ยว มีมัคคุเทศก์น้อย ซึ่งได้ถูกถ่ายทอด โดยพ่อ แม่ และคนในครอบครัว โดยเฉพาะเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับอาชีพ ความเป็นอยู่ของชุมชน ที่ต้องพบเห็นอยู่เป็นประจำ จะถ่ายทอดให้กับนักท่องเที่ยวได้รับรู้รับฟังอย่างถูกต้องอย่างมั่นใจและแม่นยำ ทางผู้นำชุมชนมีการจัดเวทีอบรมทั้งเยาวชนและผู้ใหญ่ เสริมทักษะความรู้ความสามารถ และเข้าใจถึงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวิทยา พร้อมทั้งจะเป็นวิทยากรในด้านทรัพยากรธรรมชาติ ด้านการอนุรักษ์สมุนไพรรักษาและสัตว์ป่าชายเลน เป็นแหล่งสร้างรายได้เสริมให้กับชุมชนเป็นอย่างดี

นอกจากนี้ ยังส่งเสริมสนับสนุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่คู่ท้องถิ่นต่อไป โดยการรณรงค์ให้ประชาชนรู้จักอนุรักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรักษาความสะอาดของชุมชนโดยจัดเก็บขยะมูลฝอยและนำไปทำลายตามสุขลักษณะ

1.2.4 ด้านประเพณีและศิลปวัฒนธรรม

ภาพที่ 4.7
โบสถ์ "มหาอุด" วัดโขมง

ภาพที่ 4.8
พระประธานปางมารวิชัย

ประเพณีในสมัยก่อน ชุมชนโขมงมีการจัดงานศิลปวัฒนธรรมที่เป็นจุดเด่นของชุมชนโขมง จัดขึ้นในงานประจำปี อย่างเช่น การแข่งขันชกมวยตำบล โดยการนำเอาไต่บจากมาปูเป็นเวทีแล้วให้นักมวยทั้งสองฝ่ายมีผ้าปิดตา โดยอาศัยเสียงฝีเท้าของคู่ต่อสู้ที่ย่างลงบนไต่บจาก ซึ่งเป็นประเพณีที่ชุมชนโขมง จะจัดกันช่วงเดือนมีนาคมของทุก ๆ ปี อีกทั้งการเล่นทอยสะบ้า การเล่นทอยสะบ้า เป็นการนำเอาทรัพยากรท้องถิ่นที่มีอยู่ตามธรรมชาติ มาประยุกต์เป็นอุปกรณ์ในการเล่น การเล่นสะบ้าทอยจะแบ่งผู้เล่นออกเป็นสองทีม ผลัดกันโยนลูกสะบ้าให้ถูก

ลูกแก๊งที่ตั้งไว้ ถ้าทีมใดโยนลูกก็จะได้แต้ม กติกาการเล่นผู้เล่นทั้งสองทีม จะตกลงกันว่าจะใช้ลูกทอยกี่ลูก นอกจากนี้ยังมีการเล่นเกมแข่งขันพายกระทะ แข่งขันพายกระทะ เป็นการเล่นเพื่อความสนุกสนาน เฮฮา เพราะการพายให้กระทะเคลื่อนไปข้างหน้ามันยากมาก กระทะจะหมุนไปหมุนมา บางครั้งกระทะมักจะจมก่อนถึงเส้นชัย สร้างความสนุกสนานให้แก่ผู้ชมเป็นอย่างมาก ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ถูกนำมาใช้ในการสื่อสาร เพื่อสร้างความกลมเกลียวสมานฉันท์ระหว่างสมาชิกในชุมชนได้เป็นอย่างดี

ในส่วนของศาสนสถานที่สำคัญในชุมชนโขมง ได้แก่วัดโขมง เดิมทีเป็นวัดที่รวมจิตใจของชุมชนบ้านโขมง มีเนื้อที่ 37 ไร่ 1 ตารางวา ประกาศตั้งวัดในราวปี พ.ศ. 2350 วัดโขมงมีศิลปกรรมที่น่าสนใจหลายอย่างด้วยกัน ทั้งสิ่งก่อสร้าง (สถาปัตยกรรม) และศิลปวัตถุหลายชิ้น เช่น โบสถ์มหาอุด นาฬิกาแดด เก๋งจีน ปืนกระบอกใหญ่ที่ตั้งในสมัยรัชกาลที่ 3 รวมไปถึงภาพกิจกรรมในสมุดไทยโบราณ ซึ่งมีคุณค่าและความงดงาม นอกจากนี้ ยังมีสะพานหินซึ่งเป็นสะพานที่เก่าแก่ ถือว่าเป็นยุทธศาสตร์การรบในอดีต

โบสถ์ “มหาอุด” เป็นสถาปัตยกรรมที่มีลักษณะพิเศษกว่าโบสถ์ทั่วไป มีประตูเข้าด้านหน้าด้านเดียว เชื่อกันว่าโบสถ์แบบนี้ใช้ปลุกเสกของขลังได้ดี กำหนดอายุในช่วงประมาณรัชกาลที่ 3-4 เป็นต้นมา

พระพุทธรูปปางมารวิชัย มีเศาพระพักตร์ทั้งแบบพื้นเมือง และพุทธลักษณะที่นิยมสร้างในช่วงรัตนโกสินทร์ตอนต้น

โบสถ์วัดโขมง แกะสลักจากหิน (คล้ายหินทำครก) มีรอยสลักเป็นรูปดอกจัน มีนาฬิกาแดดเป็นแผ่นไม้แกะ (โกลน) รูปครึ่งวงกลม ตั้งบนก้านไม้ที่เสียบบนซุ้มโบสถ์ จัดว่าเป็นของแปลกซึ่งแต่เดิมมีเข็มไม้ เมื่อมองเทียบกับเงาเข็มจะกะเวลาได้ นาฬิกาชนิดนี้พบที่เดียวในจันทบุรี

จากการสืบค้นเรื่องราว วิธีการดำรงชีวิตของชุมชนโขมง ทำให้เห็นคุณค่าร่วมกันของคนในชุมชนโขมง ถึงแม้จะผ่านปัญหาอุปสรรคมาอย่างยาวนาน แต่ก็ด้วยความรักความสามัคคีที่ถูกปลูกฝังมาแต่ในอดีต ทำให้การฟื้นฟูเป็นไปค่อนข้างช้าก็จริง แต่ที่เห็นผล ณ ปัจจุบัน เกิดจากบทบาทผู้นำชุมชนที่เสียสละ ทุกคนยอมเหนื่อยกายและใจ เพื่อลูกหลานมีทรัพยากรธรรมชาติกลับคืนสู่ชุมชนเป็นการถาวรต่อไป

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมาของ กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์วัดโขมง

ประกอบไปด้วยส่วนของเนื้อหา ดังต่อไปนี้

- 2.1 ที่มาและแนวคิดในการจัดตั้งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์
- 2.2 เป้าหมายและแนวทางในการจัดตั้งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์
- 2.3 กระบวนการของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์
- 2.4 โครงสร้างของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์
- 2.5 ระเบียบกติกาของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์
- 2.6 ขั้นตอนการทำงานกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์
- 2.7 กิจกรรมของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์

2.1 ที่มาและแนวคิดในการจัดตั้งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์

หลังจากพระอาจารย์นิเวศน์ อโกธโน ได้พูดคุยกับพระอธิการมนัส ขนุดิธมโม ซึ่งเป็นผู้นำกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ในจังหวัดจันทบุรี ได้เล็งเห็นคุณค่าและความหมายของสวัสดิการ ว่ากลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ ในฐานะเป็นเครื่องมือพัฒนาคน พัฒนาชุมชน เป็นเครื่องมือทำให้คนเข้าถึงธรรมและปฏิบัติธรรม เพราะ “ถ้าคนเดือดร้อนข้าวจะกรอกหม้อยังไม่มีจะไปสอนให้ปฏิบัติได้อย่างไร”

ภาพที่ 4.9

พระอาจารย์นิเวศน์ อโกธโน ที่ปรึกษากลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์วัดโขมง

พระนิเวศน์ อโกธโน นามสกุลเดิม เจนการ เกิดเมื่อวันที่อาทิตย์ที่ 3 มีนาคม พ.ศ. 2506 ที่บ้านเลขที่ 23/2 หมู่ 1 ตำบลโขมง อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี เป็นบุตรของ นายไต้-นางอิม เจนการ เชื้อชาติไทย นับถือศาสนาพุทธ บิดา-มารดา มีอาชีพเป็นเกษตรกรทำสวน มีพี่น้อง 6 คน

สมณเพศ

23 เมษายน พ.ศ. 2526 พระนิเวศน์ อโกธโน ได้อุปสมบทที่วัดโขมง ตำบลโขมง อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี

การศึกษา

พ.ศ. 2528 สอบได้นักธรรมเอก

พ.ศ. 2544 จบประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย กรมการศึกษานอกโรงเรียน

ตำแหน่งพระสังฆาธิการ

เป็นพระกรรมวาจาจารย์ (พระคู่สวดในพิธีอุปสมบท)

ดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะตำบลโขมง – ไร่พัน อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี

กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์คือรูปธรรม หรือรูปของธรรมะที่นำไปสู่แก่นของธรรมได้เพราะกองทุนนี้ทำให้คนพบปะกันเนื่องนิത്യ ช่วยแก้ปัญหาาร่วมกัน กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เป็นที่เรียนรู้ คือเรียนสิ่งที่ไม่มีการสอนกันในโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาใด เรียนรู้จากการปฏิบัติ จากการได้พบปะพี่น้องเพื่อนบ้านเพื่อนสมาชิก ได้แลกเปลี่ยนแนวคิดการปฏิบัติปัญหาและความห่วงใย ไม่ได้เรียนรู้เรื่องการบริหาร และการจัดการเงินอย่างเดียวเพราะ “เงินเป็นเพียงตัวเลข” แต่การ

เรียนรู้องค์รวมเกี่ยวกับชีวิตของชุมชนเรียนรู้ศักยภาพของชุมชนตนเอง ปัญหาและความต้องการของชุมชนร่วมกันได้ โดยไม่แยกเป็นเรื่องเป็นประเด็นจนทำการสานต่อไม่ได้

จากการสัมภาษณ์ท่านพระอาจารย์นิเวศน์ อโกธโน ท่านมีแนวคิดถึง การจัดการทุน การจัดการเงิน เป็นเวทีการเรียนรู้ที่สำคัญที่สุดเวทีหนึ่งโดยมี “เงิน” เป็นตัวกลางเป็นเครื่องมือเป็นสื่อ แม้จะเป็นวัฒนธรรมใหม่เนื่องจากชาวบ้านในอดีตไม่ได้ใช้เงินแต่ใช้การแลกเปลี่ยนชุมชนก็เรียนรู้ได้ แม้บางแห่งจะล้มลุกคลุกคลาน บางแห่งลุกได้ บางแห่งไม่เคยล้ม แต่ที่สุดหลายแห่งก็ทำได้และยืนอยู่อย่างมั่นคง พวกเขาได้เรียนรู้ว่าการบริหารเงินนั้นมีวิธีการของมัน วิธีการที่ทำให้ธนาคารนำเงินฝากของชาวบ้านไปปล่อยกู้ ไปหมุนได้หลายต่อหลายรอบเกิดเป็นดอกเบีย ลูกดอกเบีย หลานดอกเบีย จึงไม่น่าแปลกใจว่าทำไมมีเงินฝาก 100 บาท ปล่อยกู้ได้เกิน 100 บาท และทำไม? ธนาคารจึงรวบเอา ๆ มีตึกทำการใหญ่โตให้เงินเดือนพนักงานสูง ๆ ให้โบนัสตอนเศรษฐกิจดีถึงปีละ 10 เดือน 12 เดือน เมื่อได้เรียนรู้พวกเขาก็อยากนำสิ่งที่มีอยู่ในระบบการจัดการใหม่ ปรับปรุงรูปแบบเท่าที่จะทำได้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ชาวบ้านก็ได้เรียนรู้อย่างสำคัญว่า จุดแข็งของพวกเราไม่ได้อยู่ที่เงินมากแต่อยู่ที่จำนวนคนมาก ถ้าหากจำนวนมาก ๆ เป็นสมาชิกนำเงินฝากคนละไม่กี่สิบบาทต่อเดือน ปีหนึ่งก็เป็นหมื่นเป็นแสน ไม่กี่ปีก็เห็นเงินล้านและมีสวัสดิการมากมายอย่างที่ไม่มีการเคยคิดมาก่อน ก่อให้การประสานหลายส่วนเข้าด้วยกันอย่างบูรณาการบนฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่น และความรู้ต่างถิ่นที่เรียกว่า “ความรู้สากล” นำไปสู่การจัดการอย่างเป็นระบบนั่นก็คือ การจัดการทรัพยากร การจัดการผลผลิต จัดการชีวิตของตัวเอง “อย่างครบวงจร” ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ไม่ใช่ทำตัวเป็นแค่ผู้ผลิตผู้ปลูกผลไม้ปลูกยาง เป็นแรงงานถูก ๆ ในสวนผลไม้สวนยางให้ใครไม่ทราบที่มีอำนาจมากกว่าและทุนมากกว่า วันนี้ชาวบ้านเริ่มคิดค้นพบ “ทุนของตัวเอง” ทุนที่ไม่ได้มีแค่เงินแต่เป็นทุนทรัพยากรร่วมด้วย ทุนภาคทรัพย์ ทุนทางสังคม ความเป็นชุมชนและที่สำคัญที่สุดคือ ทุนใหญ่ที่สุดที่หายไปนานแล้วหายไปเพราะความล้มเหลวในการขาดศรัทธา ทุนนี้เรียกว่า “ความเชื่อมั่นในตนเอง” ของชาวบ้าน เพราะการบริหารจัดการกลุ่มจะสะสมทรัพย์ล้วนเป็นเครื่องพิสูจน์ว่า ชาวบ้านมีศักยภาพสูงมาก เพราะชาวบ้านสามารถบริหารจัดการกันเองได้ และผลที่ออกมาได้ชี้ให้เห็นว่า ชาวบ้านล้วนเต็มไปด้วยความมั่นใจ เมื่อเชื่อมคนกับความรู้ก็เป็นการเรียนรู้ เชื่อมคนกับทรัพยากรก็เป็นการจัดการ ทรัพยากรกับความรู้เป็นการพัฒนานี้คือกระบวนการเรียนรู้กระบวนการจัดการกระบวนการพัฒนาที่กำลังเกิดเป็นรูปธรรมของคนในชุมชน

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าคำตอบที่มาจากความต้องการของคนในชุมชน ทุนจริง ๆ นั้น อยู่ในชุมชนเป็นทุนมหาศาลถ้าหากค้นพบและใช้ให้เป็น ทุนคน ทุนทรัพยากร ทุนความรู้ที่ต้องย้ำคือ

ทุนของชุมชน อย่างที่ชุมชนโขมง ความรู้ที่ได้จากกระบวนการเรียนรู้กระบวนการค้นหาทุนของตัวเองแล้วเริ่มทำเป็นขั้นตอน ทำตามแผนที่ได้วางไว้ ทุนที่หน่วยงานต่าง ๆ ไม่ว่าจะป็นรัฐหรือว่าเอกชนที่มาให้ที่หลังชาวบ้านถือว่าเป็น “ทุนสมทบ” เป็นส่วนน้อยถ้าหากนำไปเปรียบเทียบกับ “ทุน” ของชุมชน ซึ่งประมาณค่ามิได้เพราะความรู้ที่ผ่านมา ชาวบ้านพยายามแสวงหาความรู้เพื่อการบริหารจัดการทุนของตัวเอง ตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการ พวกเขาพยายามไปรับการฝึกอบรมตามหน่วยงานต่าง ๆ ที่เสนอมาเชิญมา แต่พวกเขาก็มาค้นพบว่าความรู้มากมายมีอยู่ในชุมชนเป็นความรู้ที่ไม่ได้มีแค่เทคนิค วิธีการ แต่เป็นภูมิปัญญา ซึ่งหมายถึงความรู้บวกกับจิตวิญญาณเป็นศาสตร์และศิลป์แห่งการดำเนินชีวิตของชุมชน เป็นความรู้ที่เป็นองค์รวมด้วยเหตุนี้ จึงเป็นความรู้ที่มีพลังสร้างสรรค์ทำให้ชุมชนอยู่รอดมาได้ และการค้นพบความรู้ที่ชุมชนได้ร่วมกันสร้างขึ้นมานี้ ไม่ได้ปฏิเสธความรู้สมัยใหม่ หรือความรู้สากลหากแต่การค้นพบภูมิปัญญานี้ ทำให้ชุมชนมีรากฐานในการพิจารณาว่าความรู้สากล หรือจากต่างถิ่นทั้งหลายจะช่วยให้เกิดประโยชน์กับชุมชนโดยไม่แปลกแยกแต่ผสมผสานอย่างกลมกลืนกับความรู้ภูมิปัญญาของท้องถิ่นได้ และก่อให้เกิดประโยชน์สุขกับชุมชนได้

คณะกรรมการกลุ่มสี่จะฯ ได้ใช้แนวคิดในการพัฒนากลุ่มที่เป็นพื้นฐานสำคัญของความสำเร็จที่ยั่งยืนมีองค์ประกอบ 3 อย่าง ได้แก่

1. คุณธรรม
2. คุณภาพ
3. ประสิทธิภาพ

ซึ่งกลุ่มสี่จะฯ จะสะสมทรัพย์วัดโขมง ได้นำหลักทั้ง 3 ประการมาปฏิบัติใช้ตามแนวทางของคณะกรรมการกลุ่ม สามารถสรุปแนวทางได้ 3 แนวทางดังนี้

1. คุณธรรม เอาหลักธรรมะสอดแทรกเข้าไป ไม่ได้เอาเงินลงไปเพียงอย่างเดียว เพราะจะทำให้คนโลก ไม่เห็นอกเห็นใจต่อกันอย่างแท้จริง หรือที่เรียกว่า “เอาธรรมะนำเงิน” หลักใหญ่ ก็คือความมีสี่จะฯ ต่อกัน ซึ่งตลอดกระบวนการแล้วแต่นำธรรมะลงไปทั้งสิ้น อาทิ

1.1 ก่อนตั้งกลุ่มจะแนะนำให้ใช้เศรษฐศาสตร์เชิงพุทธเข้ามาจัดการ นั่นก็คือให้นำเงินส่วนเหลือเพียงเล็กน้อยมารวมกันเพื่อช่วยเหลือตนเอง และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

1.2 ในการทำงานสอนให้มีสี่จะฯ ต่อกัน คือมีสี่จะฯ ต่อดตนเองและสี่จะฯ ต่ผู้อื่นทั้งต่อหน้าและลับหลัง

1.3 กลุ่มไม่ใช่เป็นเพียงกลุ่มทุนที่แก้ปัญหาทางการเงินเท่านั้น แต่เป็นพื้นที่ทางสังคมที่คอยเติมเต็มคุณค่าทางจิตใจของคนในชุมชน นอกจากนี้ยังมีคุณธรรมอื่นกำกับในทุกเรื่อง

เช่น คุณธรรมของผู้นำ ผู้นำที่ดีต้องเป็นคนเสียสละไม่ใช่ผู้นำทุจริต สอนสมาชิกให้มีคุณธรรมของการสงเคราะห์เพื่อนบ้าน เป็นต้น

2. คุณภาพ ส่งเสริมการเรียนรู้ให้ชาวบ้านเห็นปัญหาโครงสร้างของสังคม ปัญหาชุมชนก่อนที่จะชวนกันตั้งกลุ่มสมาชิก จึงเข้าใจอย่างถ่องแท้ถึงปัญหาแทนที่จะใช้เงินเป็นตัวตั้งโดย

2.1 เริ่มจากน้อยไปหามากไม่เร่งให้โตเร็ว เพราะจะกำหนดทิศทางไม่ได้และคนจะเกิดความโลภ ไม่ได้เอามูลค่าของเงินเป็นตัวตั้ง ไม่เร่งให้คนรู้สึกอยากมีแต่สร้างให้เกิดความรู้สึกอยากช่วยเหลือกัน

2.2 มีกฎระเบียบที่ชัดเจนโดยกฎระเบียบทุกข้อ จะนำข้อเท็จจริงในหมู่บ้านมากำหนดและกำกับด้วยธรรมะ

2.3 มีระบบบัญชีเป็นของตัวเองทำงาน เข้าใจง่าย และโปร่งใส มีการตรวจสอบซึ่งกันและกัน เช่น กรรมการการเงินและกรรมการที่ทำบัญชีเป็นคนละคน เป็นต้น

2.4 มีระบบการจัดสวัสดิการที่ชัดเจน สามารถสร้างสวัสดิการพื้นฐานให้กับสมาชิกได้ ดูแลสมาชิกได้ตั้งแต่เกิดจนตาย โดยการจัดสรรผลกำไรร้อยละ 50 ไปเป็นสวัสดิการรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งเมื่อถึงระยะหนึ่ง (ประมาณ 1 ปี หรือขึ้นอยู่กับแต่ละกลุ่ม) ก็จะทำให้สมาชิกไม่ต้องออมเงินอีกโดยอาศัยเงินปันผลปลายปีที่เกิดขึ้นไปออม ในขณะที่เงินสวัสดิการต่าง ๆ ก็ยังคงได้รับตามปกติ เป็นการดูแลตัวเองในชีวิตบั้นปลาย ก่อให้เกิดความมั่นคงในชีวิตและลดช่องว่างในสังคม

2.5 มีระบบการจัดการที่ดีมีกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ที่ชัดเจน

2.6 ให้ความสำคัญกับคนที่กล้าริเริ่มในสิ่งที่ดีความเสียสละ ตัวอย่าง เช่น ในเรื่องของการแบ่งสมาชิกออกเป็น 4 รุ่น เป็นต้น

2.7 มีระบบการทำงานเป็นเครือข่ายโดยใช้พระสงฆ์เป็นแกนนำในกลุ่มต่าง ๆ ในการทำงานเพราะเป็นที่เชื่อถือของชาวบ้าน

3. ประสิทธิภาพ แนะนำวิธีการหรือบุคคลโลบายที่หลากหลาย เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการ เช่น

3.1 เงินที่สะสมได้ในวันนี้ปล่อยกู้ทันทีทำให้ไม่เสียเวลา ไม่ต้องเสียค่ารถในการนำไปฝากธนาคาร (บัญชีเงินเหลือศูนย์)

3.2 กำหนดเวลาในการทำงานเพียงเดือนละครั้ง ประมาณ 3-5 ชั่วโมง สะดวกทั้งสมาชิกและกรรมการ

3.3 เน้นวัดให้เป็นสถานที่ทำงานนอกจากทำให้คนใกล้ชิดวัดใกล้ชิดธรรมะ แล้ว ยังเป็นการประหยัดไม่ต้องเสียเงินสร้างที่ทำการใหม่

3.4 สมาชิกมาฝากเงิน ชำระเงินกู้ ฯลฯ อย่างสม่ำเสมอ เพราะใช้หลักธรรมในเรื่องสัจจะมาเป็นตัวกำกับ

3.5 มีระบบการปลดหนี้อื่นให้กับสมาชิกโดยใช้เงินของกลุ่ม ทำให้เงินไม่รั่วไหล ออกนอกหมู่บ้านและสมาชิกเกิดความอุ่นใจ กลุ่มเป็นที่พึ่งได้

3.6 มีการขยายกลุ่มได้รวดเร็วและต่อเนื่อง เพราะดำเนินงานตามสภาพข้อเท็จจริง เช่น

- แรก ๆ ก็เริ่มจากการชวนญาติพี่น้องทำเป็นตัวอย่างให้เห็นผล
- ใช้โอกาสวันสำคัญทางศาสนา
- การพูดคุยกับผู้นำชุมชน
- ขยายไปสู่การใช้โอกาสวันสำคัญอื่น ๆ เช่น วันแม่แห่งชาติ เป็นต้น

3.7 ไม่มีหนี้เสีย เพราะเบื้องต้นสมาชิกมีความเข้าใจถึงระบบการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน อีกทั้งได้วางระบบการจัดการ และการลงโทษทางสังคมไว้อย่างเข้มข้นเป็น 3 ชั้น ได้แก่

ชั้นที่ 1 ทำความเข้าใจในการเอื้ออาทรต่อกันก่อนตั้งกลุ่ม โดยใช้ธรรมะนำกลุ่ม

ชั้นที่ 2 ใช้ระเบียบของกลุ่มในการชำระคืนอย่างเข้มงวด เช่น ถ้าคนก่อนไม่ชำระเงินกู้ คนที่จะกู้ใหม่ต้องช่วยกันชำระแทนไปก่อน และ

ชั้นที่ 3 ใช้บทลงโทษทางสังคม

3.8 มีการเชื่อมโยงกิจกรรมการเงินไปสู่การจัดการปัญหาอื่น ๆ ในชุมชนได้อย่างเป็นระบบและเป็นรูปธรรมเห็นผลได้อย่างชัดเจน เช่น

จัดระบบการค้ำส่งเพื่อป้องกันการเอาวัดเอาเปรียบของพ่อค้าคนกลาง โดยนำเงินมาดำเนินการเอง นอกจากสมาชิกในหมู่บ้านจะซื้อสินค้าในราคาถูกลงแล้วยังนำเงินมาสมทบเข้ากองทุนสวัสดิการของกลุ่มอีกด้วย

จัดทำบุญอินทรียชีวภาพที่ช่วยลดต้นทุนการผลิตของชาวบ้าน ทำให้ชาวบ้านเข้าถึงปัญหาที่เกิดขึ้นตั้งแต่ปัญหาโครงสร้างจนถึงปัญหาระดับครัวเรือน

เมื่อย้อนไปดูการใช้ความคิดของคณะกรรมการกลุ่ม สามารถมองเห็นถึงรูปธรรมความสำเร็จที่เกิดขึ้นได้ดังปัจจุบัน

2.2 เป้าหมายและแนวทางในการจัดตั้งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์

2.2.1 เป้าหมายในการจัดตั้งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์

คณะกรรมการ ได้ตั้งเป้าหมายของสัจจะสะสมทรัพย์ไว้ที่น่าสนใจ ซึ่งนักวางแผนนโยบายทางเศรษฐกิจสมควรดูเป็นเยี่ยงอย่าง ได้แก่

1. การแก้ปัญหาความยากจน หนี้สินที่จะถูกลบไปสู่ปัญหาสังคมด้านอื่น ๆ ซึ่งพระอาจารย์นิเวศน์ เห็นเห็นแล้วว่า การพัฒนาแบบพึ่งพารัฐไม่มีทางเป็นไปได้ ชาวบ้านต้องมีเงินออมของตนเองมีความประหยัด ซื่อสัตย์ จึงจะบรรลุเป้าหมาย
2. ให้ชุมชนรู้จักการพึ่งตนเองในทุก ๆ ด้าน เป็นที่ตั้งทั้งด้านทุนการจัดการตั้งเห็นได้จากคำที่ตอกย้ำชุมชนอยู่เสมอ “อึดตา หิ อึดตโน นาโถ”
3. การแก้ปัญหาความแตกร้าง การทะเลาะเบาะแว้งของคนในชุมชน ให้หวนกลับมาสู่ความสามัคคีสามานฉันท์ ให้จิตวิญญาณความเป็นชุมชนหวนกลับมา
4. การสร้างพลังต่อรองให้แก่ชุมชน ให้หลุดรอดพ้นจากการถูกเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้า นายทุน โดยอาศัยพลังของชุมชนในการจัดการทุน ธุรกิจชุมชน
5. การสร้างความภาคภูมิใจ ความมีศักดิ์ศรีให้หวนคืนสู่ชุมชนชาวชนบท สามารถเคียงบ่าเคียงไหล่กับคนชั้นกลาง ข้าราชการ ธุรกิจอย่างมีศักดิ์ศรีได้
6. ให้คุณธรรม ความรัก และการปฏิบัติธรรมตามคำสอนพุทธศาสนากลับมาสู่ใจของชุมชน

2.2.2 แนวทางในการจัดตั้งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์

ในการจัดตั้งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ จากปณิธานทั้ง 6 ประการ เาามาประยุกต์ใช้กับภูมิปัญญาพื้นบ้าน ดังต่อไปนี้

1. ใช้หลักธรรมทางศาสนาที่เน้นในเรื่องบุญ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความสันโดษเป็นหัวใจสำคัญของการกำหนดแนวทาง การทำกิจกรรมสะสมทรัพย์มิให้หลุดไปสู่โลกะจริต โดยการนำหลักธรรมดังกล่าวสอดแทรกไปในการแนะนำเรื่องการจัดการกองทุน
2. พัฒนากิจกรรมออมทรัพย์ให้เกิดเป็นผลประโยชน์ร่วมของชุมชน เพื่อสร้างแรงจูงใจของคนในชุมชนให้หันมาร่วมมือพึ่งพากันแทนการแก่งแย่งตัวใครตัวมัน
3. ใช้วิธีคิดจิตสำนึกร่วมชุมชนทดแทนวิธีคิดแบบปัจเจก โดยอาศัยระบบการบริหารการจัดการสวัสดิการ การกำหนดกลุ่มเป้าหมายของสมาชิก และการใช้กลไกของชุมชนในการตรวจสอบ เพื่อสร้างจิตสำนึกร่วมของชุมชน

4. อาศัยระบบการจัดการที่โปร่งใส มีระบบบัญชีที่สามารถตรวจสอบได้อีกทั้ง คณะกรรมการรวมไปถึงที่ปรึกษาอย่างเช่น พระอาจารย์ เองก็มีความโปร่งใส

5. การบริหารมีความยืดหยุ่นสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจสังคมของชุมชน เช่น การให้เงินกู้ การระดมเงินฝากที่ละเล็กละน้อย การจัดการเรื่องปันผลสวัสดิการที่ตอบสนองต่อ ความต้องการของชาวบ้าน

6. อาศัยบารมีของพระ ซึ่งมีสถานะเป็นพระเป็นผู้นำคนสำคัญที่ชาวบ้าน ศรัทธา ไปจนถึงคณะกรรมการที่มาดูแลเรื่องกองทุน ก็ถูกคัดเลือกด้วยหลักเกณฑ์ด้านคุณธรรม และบารมี

7. ใช้สถานที่สาธารณะของชุมชน คือ ศาลาวัด อันเป็นที่ที่ชาวบ้านมีโอกาส มาปฏิสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่องอยู่แล้ว ซึ่งหากไปจัดการที่บ้านใคร หรือหน่วยงานใด ความรู้สึก เป็นเจ้าของหรือการเข้าถึงคงจะไม่เหมาะสมเท่าวัด

8. สร้างเงื่อนไขให้ผู้คนต้องมาพบปะแลกเปลี่ยนทุกข์สุขกันอยู่เสมอ เช่น การ ต้องมาออมทุกเดือน

9. ใช้ระบบการจัดการที่รวดเร็ว เช่น การจัดการเรื่องสินค้าที่สามารถบริหาร ได้ภายในวันเดียวไม่ต้องมีคลังสินค้า

10. ให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการบริหาร ทั้งการตั้งคณะกรรมการการตัดสินใจ วางกฎเกณฑ์ของกองทุน การติดตามประเมินผล ไปจนถึงการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น

2.2.3 วัตถุประสงค์ของการก่อตั้งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์วัดโขมง

การกำหนดวัตถุประสงค์ร่วมกัน กำหนดโดยคณะกรรมการของกลุ่มสัจจะ สะสมทรัพย์วัดโขมง ซึ่งมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อสร้างกองทุนในหมู่บ้าน ตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง
2. เพื่อสร้างสวัสดิการชุมชน เช่น เจ็บป่วย (ช่วยค่ารักษาพยาบาล) เสียชีวิต (ฌาปนกิจสงเคราะห์) ให้ทุนการศึกษา สงเคราะห์ ผู้พิการ ชราภาพ และผู้ด้อยโอกาส
3. ส่งเสริมบทบาทผู้นำชุมชน ให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน
4. เป็นการพัฒนา โดยให้หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา และสร้างทุนทางปัญญา
5. เพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเองได้

2.3 กระบวนการของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์

กระบวนการของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นแนะนำเตรียมการ
2. ขั้นก่อตั้งกลุ่ม
3. ขั้นดำเนินกิจกรรม

1. ขั้นแนะนำเตรียมการ

คณะกรรมการกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ ได้ให้สัมภาษณ์ เกี่ยวกับขบวนการจัดตั้งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ว่า ในครั้งแรกพระอาจารย์นิเวศน์ แนะนำแนวทางให้ชาวบ้านเห็นว่าพวกเรา กำลังเสียเปรียบถ้าเราไม่รวมตัวกันในอนาคตจะเสียเปรียบมากขึ้น พวกคนรวยเขายังรวมตัวกัน จัดตั้งบริษัท เราคนจนต่างคนต่างอยู่จะไปต่อสู้อะไรได้ ในอนาคตจะไม่มีที่อยู่ ที่กิน กลายเป็นคน อนาคตต้องรอประชาสงเคราะห์หรืออย่างเดี๋ยวขณะนั้นกลุ่มออมทรัพย์จึงเป็นสิ่งที่จำเป็น ท่านพระอาจารย์นิเวศน์ จึงได้คิดที่จะตั้งต้นมาทำที่หมู่บ้านของตนเองก่อนเพื่อกันความเสี่ยงโดยมี เหตุผลว่า เป็นลูกหลานตนเอง-คุยกันเข้าใจง่าย และถ้าไม่ประสบความสำเร็จก็ไม่เป็นไร ชาวบ้าน คงมีข่าวให้ฉัน (สงัน เวชประสิทธิ์, สัมภาษณ์, 20 กรกฎาคม 2552)

เมื่อได้เห็นอย่างนั้นแล้วก็เริ่มเผยแพร่แนวความคิด โดยไปปรึกษากำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ไม่เห็นด้วย ไปปรึกษาครู ก็ไม่เห็นด้วย จึงได้เริ่มคิดว่าใหม่กว่า จะเริ่มที่ตรงไหนก่อน ก็มองไปที่ ชาวบ้านที่พากันมาทำบุญตักบาตรในวันพระ จึงได้มองเห็นว่า น่าจะเริ่มที่คนมาวัดก่อน ประจวบเหมาะที่มีประเพณีทำบุญทุ่ง จะชี้แจงให้กับชาวบ้านเรื่องก่อตั้งกลุ่มสัจจะขึ้นในวันงานทำบุญทุ่ง ท่านมองเห็นว่า ถ้าผมพูดเองในวันงานชาวบ้านอาจจะไม่เห็นด้วยจึงได้นิมนต์ท่านพระอธิการมนัส ขนุติธมฺโม มาเทศน์ในงานวันทำบุญทุ่ง ได้หยิบยกเอาพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่อง “คุณธรรม 4 ประการ (ซรจวาสุธรรม) และแนวพระราชดำริเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็น หัวข้อในการแสดงปาฐกถาธรรม จึงเป็นโอกาสให้นำไปสู่การก่อตั้งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์แห่งนี้ขึ้น ทำให้ชาวบ้านเกิดความเข้าใจในรูปแบบของการออมทรัพย์ที่ถูกต้อง หลังจากนั้นชาวบ้านจึงได้ ร่วมตัวกันตั้งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ขึ้น โดยมีพระอาจารย์นิเวศน์ อโกธโน เป็นผู้นำในกลุ่มจึงได้ เริ่มต้นตั้งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์วัดโขมง ขึ้นวันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2539

2. ขั้นก่อตั้งกลุ่ม

ขั้นที่ 1 การเปิดเวทีชาวบ้านขึ้นในเวทีทำบุญในวัด เพื่อจัดตั้งกลุ่มคนดีกลุ่มเล็ก ๆ ที่ร่วมวิถีชีวิตในชุมชนเดียวกัน โดยให้มีการออมและให้กู้ทันทีพร้อม ๆ กับการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติ

ขั้นที่ 2 การขยายสมาชิก การปรับปรุงเกณฑ์การบริหารการเงินของกลุ่ม อันเป็นการพัฒนาตนเองของกลุ่ม รุ่น 1-2-3-4 (4 รุ่นปีได้รับ)

ขั้นที่ 3 การขยายเครือข่ายสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ใกล้เคียง ในรูปกลุ่มสมาชิกระดับตำบล หรือระดับจังหวัด

การเกิดขึ้นของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์นี้ เป็นตัวอย่างของการใช้ระบบการจัดการการเงินเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนและความเข้มแข็งของชุมชน โดยส่งผลใน 3 ระดับ คือ

- ในระดับครัวเรือนสามารถช่วยปรับลดความเห็นแก่ตัว และการมุ่งบริโภคของปัจเจกชนไปสู่การออมอย่างมีสัจจะ การบริหารทุนสวัสดิการของครอบครัว การสร้างความผูกพันของครอบครัวและเครือญาติ

- ระดับชุมชน ได้ก่อให้เกิดการพึ่งพากันเองสูงมาก โดยการเกิดขึ้นของกองทุนสวัสดิการชุมชน ที่เป็นกลไกในการจัดสรรกำไรของสาธารณะ (กลุ่ม) กลับคืนสู่สมาชิก ในรูปของ

- ค่ารักษาพยาบาล
- ค่าช่วยเหลือศพ
- ทุนการศึกษาเด็ก
- การพัฒนาหมู่บ้าน
- การฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม ฯลฯ

กระบวนการที่เกิดขึ้นได้ช่วยยึดโยงสมาชิกเข้าหากันอย่างแน่นแฟ้น เกิดการตรวจสอบและปรับพฤติกรรมกันเองในหมู่สมาชิก เป็นการสร้างระบบการพึ่งพาและช่วยเหลือเอื้ออาทรผ่านการบริหารกองทุน และกติกาประชาธิปไตยที่สมาชิกมีส่วนร่วมกันในเวลาสาธารณะ

ในระดับชุมชนกับความสัมพันธ์กับภายนอกในอนาคต ควรเกิดเป็นเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์หรือชมรมกลุ่มออมทรัพย์โดยมีกองทุนร่วมระดับกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อเป็น

- เครือข่ายการเรียนรู้ หรือเป็นมหาวิทยาลัยชาวบ้าน
- การบริหารทุนของเครือข่าย
- การร่วมทุนหรือลงทุนธุรกิจชุมชน
- การต่อรองหรือปกป้องการถูกเอาเปรียบจากภายนอก
- เครือข่ายประชาสังคมในอนาคต

3. ขั้นตอนกิจกรรม

การดำเนินกิจกรรมกลุ่มด้วยการสะสมทรัพย์ จึงเป็นการสร้างทุนในชุมชน ที่เป็นทั้งทุนทางด้านเศรษฐกิจ คือ ก่อสร้างกองทุนเงินกู้ให้กับชาวบ้านที่เกิดจากเงินออมของตนเอง

สร้างสวัสดิการให้กับการดำเนินชีวิตของตนเอง ทำเงินให้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาความเป็นอยู่ ทำให้ชาวบ้านมีเงินกู้ใช้หมุนเวียนในชุมชน ทั้งที่เป็นเงินปันผลและเงินสวัสดิการ ที่เกิดจากเงินสะสมของตนเองและสมาชิกในครอบครัว ยิ่งเวลานานกองทุนนี้ก็ยิ่งจะเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ ทูทางสังคม คือ การสร้างและช่วยตรวจสอบกันเองในชุมชน จึงทำให้ชาวบ้านทุกคนเสมอภาคกัน ไม่มีคนจน คนรวย ที่จะเป็นการแบ่งชนชั้น สร้างวัฒนธรรมความเอื้อเพื่อการช่วยเหลือและมีน้ำใจต่อกัน และสร้างชุมชนให้เข้มแข็งและสามารถที่จะพึ่งตนเองได้

การดำเนินกิจกรรมถือได้ว่า เป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคณะกรรมการกับสมาชิกกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ โดยคณะกรรมการหรือผู้นำมีบทบาทคือให้คำปรึกษา จากวันแรกที่ก่อตั้งให้กลุ่มดำเนินกิจกรรมสัจจะสะสมทรัพย์ โดยคณะกรรมการหรือผู้นำต้องคอยเป็นที่เลี้ยง เพื่อให้คำแนะนำในเรื่องการทำบัญชี ขั้นตอนและกระบวนการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่ม อย่างน้อย 3 เดือนแรกจะต้องคอยเป็นที่ปรึกษา ในเรื่องของกิจกรรมหลัก ๆ ของกลุ่ม เช่น การสะสมทรัพย์ การปล่อยกู้ การจัดสวัสดิการชุมชน ทั้งนี้เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับสมาชิกในเรื่องของการดำเนินกลุ่ม โดยเฉพาะในขณะที่ยังจะเริ่มต้น การแนะนำให้เห็นประโยชน์เพื่อสร้างสวัสดิการให้กับการดำเนินชีวิตของชุมชนดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง

ฐานความคิดของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์วัดโขมง เป็นการร่วมกันประสานความคิดระหว่างผู้นำชุมชนและชาวบ้าน ให้เป็นเวทีการเรียนรู้ผู้รู้ผู้ปฏิบัติกับปัญหาเศรษฐกิจในยุคปัจจุบัน โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หล่อหลอมชีวิตจิตใจและลักษณะนิสัยของคนไทย ซึ่งมีความต้องการทางการเงิน เพื่อการดำรงชีวิต อันถือเป็น “ทรัพย์ภายนอกประกอบด้วยทรัพย์ภายใน” คือ สัจจะ ความจริงใจ พุดจริง ทำจริง เพื่อหาทางแก้ปัญหาความยากจนหาทางช่วยเหลือกัน ในยามเจ็บป่วยหรือตาย ให้สมาชิกในชุมชนมีฐานะทางการเงินที่มั่นคง โดยระดมเงินทุนให้มีเงินหมุนเวียนในชุมชนเกิดพลังกลุ่มชุมชน ในการร่วมกันคิดร่วมกันทำโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อหาทางแก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตและชุมชน ตลอดจนสร้างแนวความคิดการมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสังคม ฉะนั้นกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์วัดโขมงเน้นการพัฒนาคุณธรรมครบวงจรของชีวิต เป็นศูนย์สาธิตบริหารการเงินของชุมชนหมู่บ้านและเป็นการพัฒนาแบบยั่งยืนของชุมชน

ตารางที่ 1

ข้อมูลปี 2539-2552 ของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์วัดโขมง ต.โขมง อ.ท่าใหม่ จ.จันทบุรี

ปี พ.ศ.	จำนวนสมาชิก	เงินออม	เงินที่ปล่อยกู้	กำไร	เงินปันผล
2539	137	9,220	170,840	11,195	-
2540	164	244,600	570,700	46,402	20,453
2541	405	535,050	840,900	94,764	32,950
2542	405	860,920	1,305,500	173,512	83,375
2543	705	1,475,590	2,011,300	228,324	118,950
2544	705	2,085,220	2,974,100	499,664	196,508
2545	705	2,554,430	3,378,000	669,140	214,535
2546	705	3,108,500	4,912,000	995,008	248,670
2547	705	3,879,090	5,596,100	1,337,706	191,060
2548	705	4,527,530	5,358,000	1,551,024	225,350
2549	705	5,049,440	2,862,000	1,116,286	201,900
2550	750	5,463,970	3,676,300	795,274	207,630
2551	850	6,308,680	3,864,500	990,769	232,376
2552	850	9,939,729	10,609,000	1,069,074	365,174

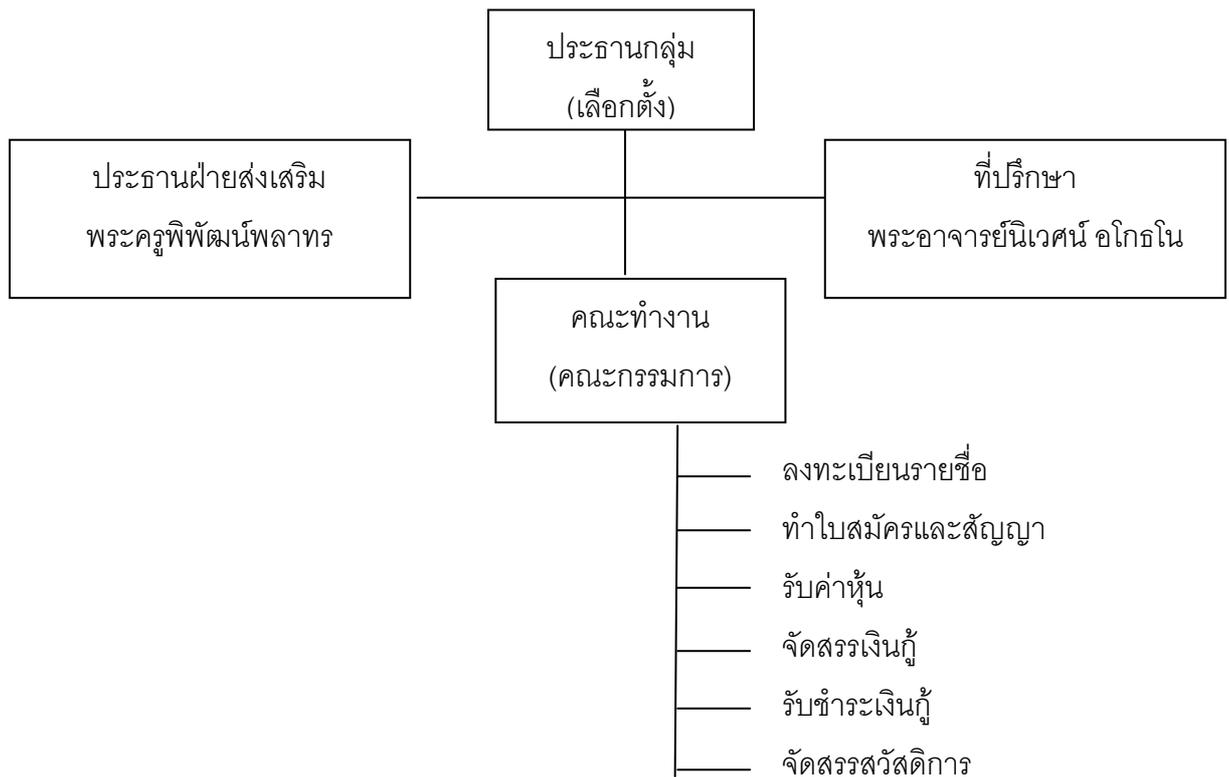
ที่มา: บัญชีกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์วัดโขมง ปี 2552.

จากตารางข้างต้นจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์วัดโขมงมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง มีความเจริญเติบโตทั้งการเพิ่มขึ้นของจำนวนสมาชิก จำนวนเงินออม จำนวนเงินที่ปล่อยกู้เพื่อให้สมาชิกนำไปใช้ประโยชน์ ในลักษณะของการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมทั้งมีผลกำไรและเงินปันผลเพิ่มขึ้นตามลำดับอีกด้วย

2.4 โครงสร้างของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์วัดโขมง

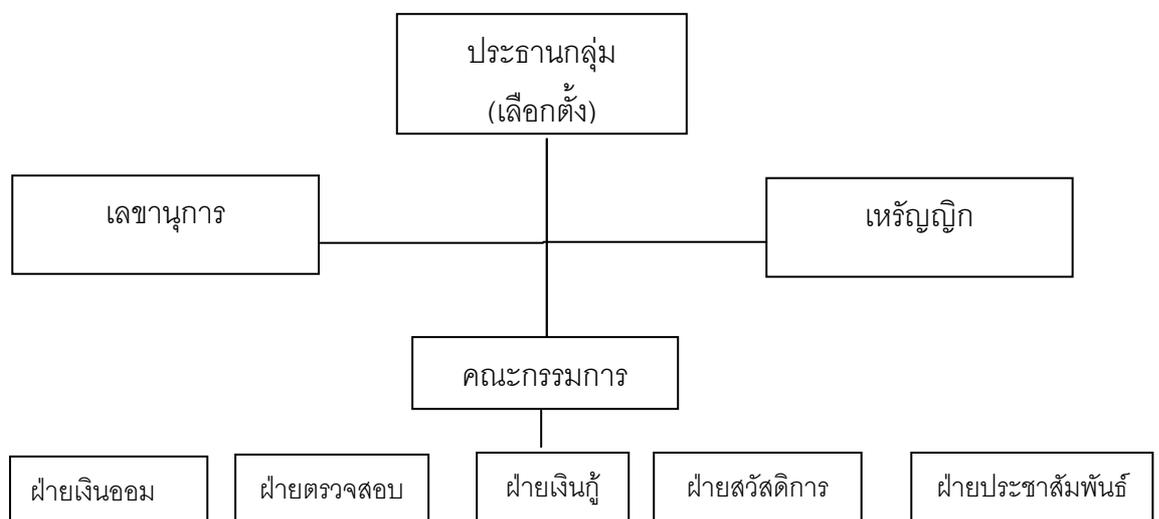
แผนภูมิที่ 4.1

โครงสร้างองค์กรระดับกลุ่ม เมื่อเริ่มแรกก่อตั้ง

แผนภูมิที่ 4.2

โครงสร้างองค์กรระดับกลุ่ม เมื่อขยายตัว

2.5 ระเบียบกติกาของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์

2.5.1 ลักษณะการออม

การออมเงินสัจจะฯ สมาชิกทุกคนต้องฝากสัจจะและวินัยการออมอย่างน้อย 20 บาท สูงสุด 100 บาท ต่อเดือนเท่านั้น เหตุที่กำหนดเพดานเงินออมไม่สูงถ้านี้ เพื่อให้ทุกคนในชุมชนไม่ว่าจะเป็นคนวัยใด จะยากดี มีจนก็มีโอกาสในการออมอย่างสม่ำเสมอ และได้รับสวัสดิการร่วมกัน มีความเท่าเทียมกัน เป็นกองทุนที่ทุกคนเป็นเจ้าของร่วมกัน ส่วนคนที่ยากไร้ไม่มีจริง ๆ อย่างน้อยถ้าฝากการออมให้ได้อย่างน้อย 20 บาทต่อเดือน ก็จะเป็นการกระตุ้นให้เขาช่วยเหลือพึ่งตนเองก่อน ไม่ใช่หวังรอพึ่ง รอรับการสงเคราะห์จากผู้อื่นเพียงเท่านั้น ทุกคนก็จะได้เป็นทั้ง “ผู้ให้อย่างมีคุณค่า และผู้รับอย่างมีศักดิ์ศรี”

เงินออมต่อคน ต่อเดือนนี้อาจดูไม่มาก แต่หากออมต่อเนื่อง สม่ำเสมอ และรู้จักบริหารจัดการให้เกิดดอกออกผล ก็จะกลายเป็นเงินจำนวนมากที่ทำอะไรได้หลายอย่าง ซึ่งอันที่จริงแล้วกลุ่มไม่ได้เน้นการเติบโตของเลข ตัวเงิน แต่อยู่ที่ว่า ตัวเงินนี้ได้หมุนกลับคืนไปอยู่ในมือของสมาชิก ให้นำไปใช้พัฒนาเปลี่ยนแปลงชีวิตของตนเองให้ดีขึ้นได้อย่างไร และได้ช่วยเหลือ ทำประโยชน์เพื่อคนอื่นได้มากน้อยเพียงใด

ยอดเงินทุนหมุนเวียนและเงินทุนสวัสดิการเกือบทั้งหมด ถูกหมุนให้กลับไปอยู่ในมือของสมาชิกในทุกเดือน ไม่มีการฝากออมธนาคารแต่อย่างใด กลุ่มเรียนรู้วิธีการบริหารเงินออม และเงินดอกผลกำไรให้เพิ่มพูนขึ้น ณ ปัจจุบัน นี้อาจกล่าวได้ว่า เป็นการบริหารเงินดอกผลกำไรมากกว่าเงินออมด้วยซ้ำไป และกองทุนสวัสดิการชุมชน ก็เกิดขึ้น คงอยู่และเติบโตมาได้จากดอกผลกำไรนี้เอง

กลุ่มออมเงิน กองทุนหลายแห่งอาจกลัวการออมเพื่อกลัวว่าเงินจะสูญหายไปเพราะสมาชิก หรือการบริหารจัดการที่ไม่ดี ซึ่งมีตัวอย่างบทเรียนความล้มเหลวเช่นนี้เกิดขึ้นมากมาย แต่กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์วัดโขมง ได้ต้านกระแสความคิดนี้ ระบบที่เป็นหัวใจหลักของกลุ่ม คือ การออม การให้กู้ และการจัดสวัสดิการ ตัวอย่าง กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์วัดโขมง มีสมาชิก 649 ราย ทำการทุกวันที่ 20 ของเดือน จะมีเงินออมต่อเดือน 55,230 บาท (เท่ากันทุกเดือนตามระบบสัจจะ) จากนั้นจะนำเงินทั้งหมดนี้ไปปล่อยกู้ให้กับสมาชิก ดังนั้นในแต่ละเดือน ก็จะมีเงิน 3 ส่วน คือ เงินออมสัจจะ เงินต้น (ผ่อนคืนเดือนละไม่ต่ำกว่า 500 บาท) และค่าบำรุง (ร้อยละ 1 ต่อเดือน) นำเงินจำนวนนี้ทั้งหมดมาหมุนเวียนรอบใหม่

2.5.2 ระเบียบการออมและการกู้ยืม

ด้านระบบบริหารจัดการ มีระเบียบกติกาที่เข้มงวด แต่ทุกคนก็ตกลงใจปฏิบัติร่วมกัน เช่น

- ถ้าสมาชิกผู้ใดไม่ส่งเงินสะสมประจำเดือนให้แก่กลุ่ม ต้องเสียค่าปรับ 20 บาท โดยไม่ต้องมีข้ออ้าง

- สมาชิกผู้ใดต้องเตรียมเงินมาให้ครบตามจำนวนแต่ละบัญชีที่ต้องส่งกลุ่ม ถ้าเงินเกินจากจำนวนที่ส่ง ทางกลุ่มจะไม่ทอนให้และจะนำเงินที่เกินนั้นเข้ากองทุนสวัสดิการของกลุ่ม “ผู้ใดไม่ให้ความร่วมมือ ไม่ยอมรับผิดชอบเงินของตนเอง เป็นคนแก่ตัว ไม่มีน้ำใจแก่ส่วนรวม” สมาชิกถือว่าไร้ศักดิ์

- สมาชิกผู้ใดไม่ส่งเงินสะสม ไม่มาด้วยตนเองและไม่ฝากผู้อื่นมาเกิน 3 เดือน ถือว่าขาดจากการเป็นสมาชิกภาพ โดยที่ไม่มีข้อโต้แย้งใด ๆ ทั้งสิ้น ให้คณะกรรมการประกาศขายหุ้นของผู้นั้นแก่ผู้อื่นได้เมื่อครบรอบปี

- ครอบครัวใดเป็นสมาชิก 1-3 คน กู้ได้ไม่เกิน 1 บัญชี (ในคราวเดียวกัน) และครอบครัวใดเป็นสมาชิก 4-6 คน กู้ได้ไม่เกิน 2 บัญชี (ในคราวเดียวกัน)

- การพิจารณาให้กู้ คณะกรรมการจะพิจารณาให้ตามลำดับความสำคัญ ได้แก่ กรณีเจ็บป่วย บำรุงการศึกษา และอื่น ๆ ถ้ามีผู้เสนอขอกู้เงินหลายราย แต่เงินไม่พอให้ตกลงกันเองตามความจำเป็น และเห็นอกเห็นใจกันแบบพี่น้อง ในกรณีที่ตกลงกันไม่ได้ เพราะมีความจำเป็นเท่า ๆ กัน ให้คณะกรรมการนำเงินที่มีอยู่มาหารแบ่งกันให้เท่ากัน ตามที่สมาชิกเสนอขอกู้เงินจากกลุ่ม ถ้าเดือนนี้ผู้เขียนหนังสือขอกู้เงิน แต่เงินไม่พอ และได้สิทธิในเดือนนั้นไป ต้องได้รับพิจารณาให้กู้ได้มากกว่าผู้อื่น ในเดือนหน้า (ยกเว้นมีผู้ป่วยขอกู้)

- สมาชิกผู้ใดกู้เงินของกลุ่มไป เมื่อถึงวันออกเงิน ไม่มาผ่อนส่ง ให้ผู้ค้ำประกันไปตาม ถ้าไม่มา ผู้ค้ำประกันจะต้องจ่ายแทนผู้กู้ หลังจากผู้กู้ผ่อนส่งหมด มาเสนอขอกู้ใหม่ ทางกลุ่มจำเป็นต้องไม่ให้กู้หนึ่งปี ถ้าผู้ค้ำประกันไปตามครั้งที่สอง งดไม่ให้กู้สองปี เพราะผู้สร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้ค้ำประกัน

- ถ้าเดือนใดมีผู้ขาดส่งเงินกู้แม้เพียงคนเดียว ทางคณะกรรมการจะไม่ปล่อยเงินกู้ในเดือนนั้น ยกเว้นมีผู้รับใช้หนี้แทนจนครบ ทางคณะกรรมการจึงปล่อยเงินกู้ในเดือนนั้น

- สมาชิกผู้ใด เสนอขอกู้เงิน แต่เขียนสัญญา ไม่ตรงตามความเป็นจริง เรียกว่าไร้ศักดิ์ ไม่จริงใจต่อกลุ่ม เช่น กล่าวว่ามีความจำเป็น ต้องใช้เงินด่วนมาก ต้องกู้เงินแต่เมื่อกู้เงินจากกลุ่มไปแล้ว เอาไปปล่อยกู้เพื่อหากำไรเข้าตัวเอง เป็นต้น ถ้าทางกลุ่มมีหลักฐาน รู้แน่ชัด

ต้องงดเงินกู้แก่สมาชิกผู้นั้นอย่างน้อย 1 ปี ถ้าครั้งที่สอง ตัดสิทธิเงินกู้และสวัสดิการ เช่น เงินช่วยรักษาพยาบาล และตาย เป็นต้น อย่างน้อย 1 ปี ถ้ากลับมาประพฤติดี เป็นที่วางใจของกลุ่มให้มีสิทธิในการกู้เงิน และรับสวัสดิการเหมือนเดิม (ให้สมาชิกทุกคนเป็นผู้ติดตามดูแลการกู้เงินของกลุ่ม)

- สมาชิกผู้ใด ขอเงินของกลุ่มไปแล้ว ไม่ยอมส่งเงินกู้คืนแก่กลุ่มภายใน 3 เดือนขึ้นไป สมาชิกลงมติที่ประชุมร่วมกัน ถ้าทั้งหมดว่าควรโทษแก่สมาชิกผู้นั้น โดยวิธีการที่สมาชิกทุกคน งดไม่พูด ไม่คุยด้วย ไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นอื่น ๆ และหยุดให้ความช่วยเหลือแก่สมาชิกผู้นั้น ทุก ๆ อย่าง และเขียนชื่อสมาชิกที่โกงเงินของกลุ่มไป ขึ้นป้ายประกาศให้ทุกคนในหมู่บ้านทราบ เพื่อไม่ให้คนในหมู่บ้านไปคบค้าสมาคมด้วยเพราะเขาเป็นคนพาล ไร้สัจจะแก่ส่วนร่วม จนกว่าจะเอาเงินที่กู้ไปมาส่งคืนแก่กลุ่มพร้อมทั้งค่าบำรุงจนครบ จึงให้กลับมาเป็นสมาชิกสมาคมร่วมกับสมาชิกผู้นั้นอีกได้

ผลตอบแทน สมาชิกจะได้รับผลตอบแทนจากการออมเป็นเงินปันผลปีละ 1 ครั้ง จัดผลกำไรปันผลให้สมาชิกร้อยละ 50 และอีกร้อยละ 50 เข้ากองทุนสวัสดิการชุมชน ค่าตอบแทนคณะกรรมการ 200 บาท/เดือน ต่อคน (ค่าตอบแทน 2,400 บาทต่อปี)

2.5.3 หลักเกณฑ์การปล่อยกู้ให้กับสมาชิก

- วัตถุประสงค์ เพื่อประกอบอาชีพ เช่น ทำสวนผลไม้ สวนยาง /เงินทุนหมุนเวียน

- การกู้เงิน กู้เงินอย่างต่ำได้ 5,000 บาท + คนค้ำประกัน 3 คน (คนค้ำนอกครอบครัว 2 คน เพิ่มคนในครอบครัว 1)

- สมาชิก 1 คน ค้ำประกันได้ไม่เกิน 3 คน (ค้ำประกันนอกครอบครัวได้ 2 คน ค้ำประกันคนในครอบครัวได้ 1 คน)

- ครอบครัวเดียวกันกู้ได้ไม่เกิน 2 บัญชี

- กู้เงินแล้วต้องส่งคืนให้หมดภายใน 40 เดือน

- กู้เพื่อการศึกษาได้

- ออมสัจจะ และกู้ กลุ่มสมาชิกวัดโขมง ทำงานทุกวันที 20 ของทุกเดือน

2.5.4 สวัสดิการ

- เช่น ค่ารักษาพยาบาล/ทุนการศึกษา/ฌาปนกิจสงเคราะห์

2.5.5 การจัดระบบการทำบัญชีที่มีมาตรฐาน

กลุ่มได้นำระบบความรู้สากลผสมผสานกับภูมิปัญญาชาวบ้าน เกิดระบบการทำบัญชีที่เป็นแบบอย่างเฉพาะของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ชุมชนโขมง เป็นระบบการทำบัญชีที่

มีประสิทธิภาพ รอบคอบ โปร่งใส ตรวจสอบได้ และที่สำคัญคือคณะกรรมการสามารถทำความเข้าใจและลงมือปฏิบัติได้ นอกจากนี้ยังได้สร้างวิทยากร และนักวิชาการชาวบ้าน มีการอบรมการทำบัญชีให้กับคณะกรรมการ ฝ่ายบัญชีและการเงินของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์วัดโขมงและทุกเครือข่าย โดยมีการพัฒนาเตรียมสมาชิกให้เป็นวิทยากรแกนหลักของการอบรมบัญชี และต่อมาสามารถพัฒนาเป็นวิทยากรกระบวนการในการสัมมนา กลุ่ม วิทยากรประจำกลุ่มและประจำเครือข่าย สามารถบรรยายให้ข้อมูลการทำงานของกลุ่มต่อผู้อื่นได้

2.6 ขั้นตอนการทำงานกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์

2.6.1 ขั้นตอนการดำเนินงาน

ในระบบของขั้นตอนในการดำเนินงานของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์วัดโขมง มีกระบวนการทำงานที่ต่อเนื่องกัน เพื่อเสริมความมีประสิทธิภาพในการทำงาน โดยมีการประสานงานและแบ่งกลุ่มการทำงาน ดังต่อไปนี้

1. จัดส่งคณะกรรมการกลุ่มออกไปสำรวจศึกษาข้อมูลชุมชน การดำเนินกิจกรรมระดมความคิดร่วมกับกลุ่มชุมชนเพื่อรับทราบถึงความต้องการของกลุ่มชุมชน
2. ระดมความคิดเห็นร่วมกันในการถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ ปัญหา และการวางแผนพัฒนางาน
3. นำข้อมูลมาวิเคราะห์ และศึกษาความเป็นไปได้ในการสนับสนุนงานระบบตามที่กลุ่มขอการสนับสนุนประสานการวางแผนระบบงาน เพื่อดำเนินการปรับระบบฝาก-ถอนระบบหุ้น ระบบเงินกู้ และสวัสดิการ ให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มและธุรกิจของกลุ่ม
4. พัฒนาระบบและลงระบบเงินฝาก ระบบสินเชื่อ ระบบหุ้นสมาชิกและสวัสดิการโดยให้มีการอบรมการใช้งานแก่เจ้าหน้าที่กลุ่มฯ ทั้งนี้ประสานงานกับทีมงานท่านผู้ว่าราชการจังหวัด สำนักงานเขตของธนาคารสาขาจันทบุรี ทุกหน่วยงานเข้าร่วมอบรม และเตรียมการเป็นพี่เลี้ยงให้กับกลุ่มต่อไป
5. การติดตามประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่ม และปรับปรุงหลังจากการลงระบบงาน

2.6.2 วันทำงานกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์วัดโขมง

จากการลงพื้นที่ดูงานการทำงานของคณะกรรมการกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์วัดโขมง ทำให้เห็นถึงการทำงานที่พร้อมเพรียงกัน โดยมีการจัดเตรียมสถานที่ก่อนที่จะลงมือปฏิบัติงาน เพื่อความสะดวกให้แก่สมาชิกที่จะมาทำการกู้ยืมและออมเงิน โดยมีระบบตามขั้นตอน

ซึ่งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์วัดโขมงแห่งนี้ กำหนดการทำงานทุกวันที่ 20 ของทุกเดือน เวลา 12.00-15.00 น. ดังต่อไปนี้

1. คณะกรรมการจะพร้อมกันเตรียมสถานที่ จัดโต๊ะ เก้าอี้ และอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้พร้อม เมื่อใกล้เวลาที่กำหนดนัดหมาย สมาชิกเริ่มทยอยกันมานั่งต่อแถวกัน ตามจุดที่ตนเองจะติดต่อด้วย

2. ก่อนเวลานัดหมายประมาณ 5-10 นาที ประธานกลุ่มหรือประชาสัมพันธ์ของกลุ่ม ก็แจ้งข่าวสารหรือการนัดหมายต่าง ๆ ให้สมาชิกทราบ พร้อมขอความร่วมมือประชาสัมพันธ์ ต่อ ๆ กันไป จากนั้นประธานจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย และทุกคนพร้อมใจกันสวดมนต์ไหว้พระ เสร็จแล้วเริ่มทำงานพร้อมกัน การทำงานของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์วัดโขมง จะใช้เวลา 1 ชั่วโมง ทั้งการฝากออมทรัพย์ ยื่นเรื่องขอกู้เงิน เบิกเงินสวัสดิการชดเชยกรณีเจ็บป่วย

3. ฝ่ายรับฝากเงินออม จะทำหน้าที่รับเงินสะสมประจำเดือนจากสมาชิกทุกคน บางครอบครัวมีสมาชิกหลายคนก็สามารถฝากกันมาทำรายการได้ สมาชิกทุกคนจะต้องมีรายการฝากออมสะสมทรัพย์ทุกเดือน ๆ ละเท่า ๆ กัน เช่น ใครฝากเดือนละ 50 บาท ก็จะต้องฝากเดือนละ 50 บาททุกเดือนไป เมื่อครบกำหนด 1 ปี สามารถเพิ่มเงินฝากออมเป็น 100 บาทได้

4. สมาชิกที่เดือดร้อน ต้องการกู้เงินไปใช้จ่ายในครอบครัวหรือเพื่อการพัฒนาอาชีพ ก็ไปติดต่อยื่นเรื่องขอกู้เงินกับฝ่ายทำสัญญากู้เงิน โดยการตรวจสอบสิทธิการกู้เงิน

5. ฝ่ายรับเงินกู้ส่งคืน จะรับชำระเงินที่สมาชิกกู้ไปในเดือนก่อน ๆ โดยผ่อนชำระเงินต้นเป็นรายเดือน อย่างน้อยเดือนละ 500 บาท พร้อมค่าบำรุง ซึ่งคำนวณจากเงินต้นคงเหลือค้างจ่ายในเดือนที่แล้ว โดยจะบันทึกรายการผ่อนชำระเงินกู้และค่าบำรุงลงในสมุดคู่ฝากของสมาชิก และในสมุดบันทึกการรับเงินกู้ส่งคืน(ตารางผ่อนส่ง) ของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์

6. สมาชิกที่เจ็บป่วย ต้องนอนพักโรงพยาบาล ก็นำไปรับรองจากทางโรงพยาบาลมายื่นเพื่อขอรับเงินช่วยเหลือชดเชยกรณีนอนโรงพยาบาล (เป็นผู้ป่วยใน) ต่อกองทุนสวัสดิการกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์วัดโขมง

7. เมื่อครบ 1 ชั่วโมง ทุกฝ่ายอทั้งฝ่ายรับเงินออม ฝ่ายรับเงินกู้ส่งคืน ฝ่ายทำสัญญากู้เงิน ก็จะรวบรวมเงิน สรุบบัญชีและเอกสารต่าง ๆ ส่งมาที่คณะกรรมการฝ่ายเหรียญิกเพื่อรวบรวมเงินและจัดเตรียมเงินที่จะให้สมาชิกกู้ตามที่ระบุไว้ในสัญญากู้ วางไว้เป็นชุด ๆ และจากนั้นตรวจเช็คเงินที่เหลือ

8. เมื่อทุกอย่างเรียบร้อยกรรมการก็จะเรียกสมาชิก ผู้ขอกู้เงินมาลงชื่อรับเงิน กรรมการกลุ่มฝ่ายต่าง ๆ ที่เสร็จภารกิจของตนแล้วก็จะไปนั่งดูการนับเงินของสมาชิกที่ลงชื่อรับเงิน

ไปแล้ว สมาชิก 1 คน ต่อกรรมการ 1 คน เพื่อเป็นสักขีพยานว่าสมาชิกผู้กู้ได้รับเงินครบตามจำนวนที่ขอกู้ไป

9. หลังจากจ่ายเงินกู้เสร็จแล้ว คณะกรรมการก็จะประชุมเพื่อสรุปการทำงานว่าเรียบร้อย หรือมีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้าง เงินออม เงินกู้ส่งคืน เงินสวัสดิการ และจ่ายเงินกู้ เป็นจำนวนเงินเท่าไร สถานะทางการเงินของกลุ่มจะสะสมทรัพย์ เดือนนี้เป็นอย่างไร มีเงินหมุนเวียนเท่าไร เพื่อให้คณะกรรมการได้รับรู้พร้อมกันทุกคน และจะประกาศให้สมาชิกรับรู้ด้วย จากนั้นกรรมการทุกคนพร้อมใจกัน สวดมนต์ให้พระและปิดการประชุม

2.6.3 เกิดกองทุนสวัสดิการชุมชน

สวัสดิการชุมชนบนรากฐานวัฒนธรรม ความเชื่อ และศาสนา ของกลุ่มจะสะสมทรัพย์วัดโขมง มีคำปฏิญาณตนของกลุ่มเพื่อสร้างให้สมาชิกมีคุณธรรมและจริยธรรม รักษาความจริงต่อกัน สมาชิกทุกคนต้องกล่าวคำปฏิญาณตนต่อกัน ต่อหน้าพระรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย ในวันทำงาน

สิ่งที่กล่าวมาข้างต้นนี้ คือ คำปฏิบัติตนของสมาชิกกลุ่มจะสะสมทรัพย์วัดโขมง เพื่อการพัฒนาคุณธรรมครบวงจรของชีวิต การที่สมาชิกกลุ่มทุกวัยมาทำกิจกรรมช่วยเหลือดูแลกันนั้น ถือเป็นกรปฏิบัติธรรม คือ “เงิน” แต่เงินเป็นเพียงเครื่องมือที่ช่วยกระตุ้นให้คนมาปฏิบัติธรรมร่วมกัน ผักหัด สร้างเสริม และเพิ่มพูน ด้านจิตสำนึกสาธารณะ ร่วมกันภายใต้กิจกรรมการออมทรัพย์ และจัดสวัสดิการชุมชน

ตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการนั้น สามารถกล่าวได้ว่า กลุ่มจะสะสมทรัพย์วัดโขมง เป็นกลุ่มของชุมชนที่มารวมกันเพื่อสะสมทรัพย์ คือ เงิน คนละเล็กคนละน้อย จนเกิดเป็นจำนวนเงินก้อนหนึ่ง โดยตั้งสัจจะว่า จะมาทำการสะสมทรัพย์กันทุกเดือนตามวันเวลาที่กำหนดไว้ แล้วสมาชิกที่เดือดร้อน หรือต้องการใช้เงินก็ทำการกู้ยืมไปใช้ได้ ภายใต้สัจจะที่ได้ให้ไว้กับกลุ่มว่า จะต้องมาผ่อนชำระเงินคืนตามกำหนดพร้อมทั้งค่าบำรุงที่ได้ตกลงไว้กับทางกลุ่ม และกำไรที่ได้จากค่าบำรุงจากการกู้ยืมของสมาชิก จะนำมาจัดสรรในรูปแบบเงินปันผลคืนให้แก่สมาชิก และตั้งเป็นกองทุนสวัสดิการของชุมชน เพื่อดูแลสมาชิกเมื่อยามเจ็บป่วย เมื่อเสียชีวิต เมื่อชราภาพ ให้ทุนการศึกษา ตลอดจนเงินแม่ไปย้งผู้ด้อยโอกาสต่าง ๆ

2.7 กิจกรรมของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์

แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. การกู้ยืม
2. สวัสดิการให้เปล่าแก่สมาชิก

1. การกู้ยืม

การกู้ยืมของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ เป็นการกู้ยืมของสมาชิกเพื่อดำเนินการเพื่อให้เป็นประโยชน์ โดยการให้สมาชิกที่มีความจำเป็นกู้ เพื่อไปลงทุนหรือใช้จ่ายในการดำเนินชีวิต และต้องเสียค่าบำรุงให้กลุ่ม (ดอกเบี้ย) ร้อยละเท่าไรแล้วแต่จะตกลงกัน ตามมติของกลุ่ม ซึ่งคณะกรรมการการบริหารกลุ่มจะมีการพิจารณาร่วมกัน เพื่อจัดลำดับความสำคัญของสมาชิกที่ต้องการกู้ตามวัตถุประสงค์ที่แจ้งมา โดยยึดหลักความจำเป็นและความเอื้ออาทรต่อกันของสมาชิกเป็นหลัก โดยแบ่งออกเป็น

1.1 การกู้ยืมเพื่อประกอบอาชีพ

การกู้ยืมในระดับกลุ่ม มีการพิจารณาจากการประกอบอาชีพร่วมกัน เช่นในกรณีการเลี้ยงปลากะพงขาวในกระชัง การทำปุ๋ยอินทรีย์ และกลุ่มการแปรรูปการเกษตรลูกแก้ว มังกร สละ สมุนไพร โดยมีกฎกติกา ดังนี้

การกู้ยืมในระดับบุคคล กลุ่มสมาชิกที่เดือดร้อน ต้องการกู้เงินไปใช้จ่ายในในกลุ่มหรือเพื่อการพัฒนาอาชีพของกลุ่ม ก็ไปติดต่อยื่นเรื่องขอกู้เงินกับฝ่ายทำสัญญากู้เงิน โดยการตรวจสอบสิทธิการกู้เงิน

เมื่อตรวจสอบสิทธิการกู้เงินของกลุ่มตนเรียบร้อยแล้ว ก็จัดหาคณะกรรมการมาค้ำประกัน 2 คน ตรวจสอบสิทธิการค้ำประกันด้วย คือ ผู้กู้เงินและผู้ค้ำประกันจะต้องไม่เป็นคณะกรรมการครอบครัวเดียวกัน ทั้งนี้เป็นการเปิดโอกาสให้มีการเอื้อเพื่อเอื้ออาทร ระหว่างสมาชิก และผู้กู้จะต้องสร้างความน่าเชื่อถือให้เกิดขึ้นจนเป็นที่ยอมรับของสมาชิก

เมื่อผู้กู้และผู้ค้ำประกัน ต่างก็มีสิทธิ ในการกู้และการค้ำประกันแล้ว พวกกันไปติดต่อขอทำสัญญากู้เงินพร้อมกัน พร้อมลงชื่อต่อหน้ากรรมการ ซึ่งก่อนจะลงชื่อในสัญญากรรมการฝ่ายทำสัญญา จะอ่านย้าข้อความในสัญญาให้ผู้กู้และผู้ค้ำประกันรับฟัง ดังนี้

“ข้าพเจ้าทั้งสอง ได้ทราบและเข้าใจข้อความในสัญญากู้เงินดังกล่าว โดยละเอียดแล้ว ขอยอมตนเข้าเป็นผู้ค้ำประกันและยอมเป็นหนี้กับลูกหนี้ด้วย หากผู้กู้ไม่ปฏิบัติตามสัญญา ไม่ว่าจะกรณีใด ข้าพเจ้าทั้งสองยินดีจะทำตามข้อเรียกร้องของกลุ่มทุกประการ โดยไม่มีข้อแม้ใด ๆ ทั้งสิ้น”

และถามผู้ค้าประกันว่า ตกลงยินยอมเป็นผู้ค้าประกันหรือไม่ ถ้าตกลงก็ลงชื่อในสัญญากู้เงิน (ลักษณะนี้จะทำให้ผู้ค้าประกันได้ทบทวนอีกครั้งหนึ่ง ก่อนตัดสินใจที่จะเป็นผู้ร่วมรับผิดชอบร่วมกับผู้กู้ หากไม่มั่นใจในตัวผู้กู้ ก็สามารถเปลี่ยนใจได้ ส่วนผู้กู้ หากประพฤติตนไม่เป็นที่น่าไว้วางใจ ก็จะไม่มีคนค้าประกัน จึงจำเป็นต้องปรับปรุงตนเอง เคยดื่มสุรา เล่นการพนัน ก็ต้องเลิก และหันมาประกอบสัมมาชีพ เป็นต้น ผู้สัมภาษณ์) กรรมการลงชื่อผู้ตรวจสอบหลักฐานการกู้และการค้าประกัน จากนั้นก็ส่งสัญญากู้เงินให้ประธานกลุ่มฯ จะสะสมทรัพย์ พิจารณาลงชื่ออนุมัติการกู้ต่อไป

1.2 การกู้ยืมเพื่อการศึกษา

สมาชิกที่เดือดร้อน ต้องการกู้เงินไปใช้จ่ายในการศึกษา ก็ต้องไปติดต่อยื่นเรื่องขอกู้เงินกับฝ่ายทำสัญญากู้เงิน โดยการตรวจสอบสิทธิการกู้เงิน สมาชิกที่มีสิทธิกู้เงินต้องมีอายุ 18 ปีขึ้นไป (ตามข้อกำหนดของแต่ละกลุ่ม)

เมื่อตรวจสอบสิทธิการกู้เงินของตนเรียบร้อยแล้ว ก็จัดหาสมาชิกมาค้าประกัน 2 คน ตรวจสอบการค้าประกันด้วย คือ สมาชิก 1 คน สามารถค้าประกันการกู้เงินให้สมาชิกผู้อื่นได้ 2 บัญชี ผู้กู้เงินและผู้ค้าประกันจะต้องไม่เป็นสมาชิกครอบครัวเดียวกัน ทั้งนี้เป็นการเปิดโอกาสให้มีการเอื้อเพื่อเอื้ออาทร ระหว่างสมาชิก และผู้กู้จะต้องสร้างความน่าเชื่อถือให้เกิดขึ้นจนเป็นที่ยอมรับของสมาชิก

เมื่อผู้กู้และผู้ค้าประกัน ต่างก็มีสิทธิ ในการกู้และการค้าประกันแล้ว พวกกันไปติดต่อขอทำสัญญากู้เงินพร้อมกัน พร้อมลงชื่อต่อหน้ากรรมการ ซึ่งก่อนจะลงชื่อในสัญญา กรรมการฝ่ายทำสัญญา จะอ่านย่อข้อความในสัญญาให้ผู้ทั้งสามคนรับฟัง ดังนี้

“ข้าพเจ้าทั้งสอง ได้ทราบและเข้าใจข้อความในสัญญากู้เงินดังกล่าว โดยละเอียดแล้ว ขอขอมตนเข้าเป็นผู้ค้าประกันและยอมเป็นหนี้กับลูกหนี้ด้วย หากผู้กู้ไม่ปฏิบัติตามสัญญา ไม่ว่ากรณีใด ข้าพเจ้าทั้งสองยินดีจะทำตามข้อเรียกร้องของกลุ่มทุกประการ โดยไม่มีข้อแม้ใด ๆ ทั้งสิ้น”

และถามผู้ค้าประกันว่า ตกลงยินยอมเป็นผู้ค้าประกันหรือไม่ ถ้าตกลงก็ลงชื่อในสัญญากู้เงิน (ลักษณะนี้จะทำให้ผู้ค้าประกันได้ทบทวนอีกครั้งหนึ่ง ก่อนตัดสินใจที่จะเป็นผู้ร่วมรับผิดชอบร่วมกับผู้กู้ หากไม่มั่นใจในตัวผู้กู้ ก็สามารถเปลี่ยนใจได้ ส่วนผู้กู้ หากประพฤติตนไม่เป็นที่น่าไว้วางใจ ก็จะไม่มีคนค้าประกัน จึงจำเป็นต้องปรับปรุงตนเอง เคยดื่มสุรา เล่นการพนัน ก็ต้องเลิก และหันมาประกอบสัมมาชีพ เป็นต้น ผู้สัมภาษณ์) กรรมการลงชื่อผู้ตรวจสอบหลักฐานการกู้

และการค้าประกัน จากนั้นก็ส่งสัญญาจ่ายเงินให้ประธานกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ พิจารณาลงชื่ออนุมัติการกู้ต่อไป

2. สวัสดิการให้เปล่าแก่สมาชิก ประกอบไปด้วย

2.1 สวัสดิการการเกิด ให้กับสมาชิกที่คลอดบุตรของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ เพื่อเป็นขวัญถุงสำหรับเด็กแรกเกิด เป็นจำนวนเงิน 500 บาท เพื่อเป็นหลักประกันให้เด็กได้รับสิทธิในการเป็นสมาชิกของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์โดยปริยาย

2.2 สวัสดิการทุนการศึกษา ให้แก่บุตรหลานสำหรับผู้ที่เป็นสมาชิก โดยได้จากเงินปันผลสวัสดิการ ระบบการศึกษาฟรีตั้งแต่ชั้นอนุบาลจนถึงระดับมหาวิทยาลัย พร้อมทุนการศึกษาแบบให้เลย เพื่อไม่ให้เป็นภาระแก่ผู้ปกครองและครอบครัว โดยจัดอบรมแก่สมาชิกและคณะกรรมการ รวมทั้งการไปดูงานนอกสถานที่ต่าง ๆ เพื่อเพิ่มทักษะในการเรียนรู้ ตลอดจนการใช้ให้เกิดประโยชน์ร่วมกันของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์

2.3 สวัสดิการค่ารักษาพยาบาล กรณีที่คนไข้ในต้องพักรักษาตัวในโรงพยาบาล ทั้งของรัฐและเอกชน จะได้รับเงินชดเชย คืนละ 300 บาท ปีละไม่เกิน 26 วัน และเพิ่มจำนวนคืนขึ้นตามจำนวนปีทำการของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ และตามจำนวนเงินกองทุนสวัสดิการแต่ละรุ่น ได้สิทธิไม่เท่ากัน โดยนำไปรับรองจากทางโรงพยาบาลมายืนยันเพื่อขอรับเงินช่วยเหลือชดเชยที่นอนโรงพยาบาล (เป็นผู้ป่วยใน) โดยได้รับสิทธิดังนี้

สมาชิกรุ่นที่ 1 ได้รับเงินช่วยเหลือกรณีนอนโรงพยาบาล คืนละ 300 บาท ไม่เกิน 26 คืน/ปี

สมาชิกรุ่นที่ 2 ได้รับเงินช่วยเหลือกรณีนอนโรงพยาบาล คืนละ 300 บาท ไม่เกิน 24 คืน/ปี

สมาชิกรุ่นที่ 3 ได้รับเงินช่วยเหลือกรณีนอนโรงพยาบาล คืนละ 300 บาท ไม่เกิน 22 คืน/ปี

สมาชิกรุ่นที่ 4 ได้รับเงินช่วยเหลือกรณีนอนโรงพยาบาล คืนละ 300 บาท ไม่เกิน 20 คืน/ปี

2.4 สวัสดิการฌาปนกิจเสียชีวิต ในกรณีที่เสียชีวิต เป็นการเก็บเงินจากสมาชิก บัญชีละ 10 บาท เพื่อจัดสมทบกับกองทุนสวัสดิการส่วนหนึ่ง เพื่อนำไปช่วยเหลือญาติพี่น้องของสมาชิกกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ที่เสียชีวิตในรูปของ

- เงินสดจำนวน 40,000 บาท
- พวงหรีดเคารพศพ

- การไปร่วมงานศพ
- รับเป็นเจ้าของภาพสวดหนึ่งคืน

2.5 สวัสดิการตรวจสุขภาพ มีการตรวจสุขภาพให้ฟรีสำหรับสมาชิกและคณะกรรมการ โดยการประสานงานกับหน่วยสุขภาพสถานีอนามัย มาทำการตรวจสุขภาพทุกวันที่ 20 ของเดือน เนื่องจากว่าเป็นวันทำการของกลุ่ม จึงเป็นการสะดวกที่จะได้รับบริการร่วมกัน โดยมีประโยชน์ทั้งสองฝ่ายคือฝ่ายสมาชิก และฝ่ายศูนย์สุขภาพ

2.6 สวัสดิการผู้สูงอายุ จะต้องมีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป สำหรับผู้เป็นสมาชิกเท่านั้น ได้รับสวัสดิการทุกเดือน

2.7 สวัสดิการคนพิการและด้อยโอกาส หมายถึง คนที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ ที่เป็นสมาชิกในเครือข่ายสวัสดิการกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ โดยให้การช่วยเหลือตามความเหมาะสม โดยมีมติตกลงกันในกลุ่มของคณะกรรมการและสมาชิกของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์

สรุปบทเรียน

กระบวนการที่กล่าวมานั้น ช่วยกระตุ้นให้สมาชิกเห็นความสำคัญของกลุ่ม และตระหนักถึงผู้อื่นที่จะได้รับทั้งทุกข์และสุขร่วมกัน ถ้ามีคนทำไม่ดี คนอื่นก็จะเดือดร้อนไปด้วย ถ้าทำดีก็จะได้ประโยชน์ร่วมกัน ส่วนใหญ่แล้วแต่ครอบครัวจะมีคนที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มหลายคน ทั้งพ่อแม่ ลูก เช่น ครอบครัวหนึ่งทำสวน มีสมาชิก 5 คน ส่งเงินออมสัจจะ 500 บาท ต่อเดือน เขาเห็นว่าเป็นการออมเพื่ออนาคต ยามเดือดร้อนจำเป็นก็ได้ใช้เงินที่ออมไว้ของตนเอง และมีสวัสดิการด้วย นอกจากนี้ทางกลุ่มจะเปิดรับสมาชิกหลายครั้ง เพราะต้องการกระตุ้นให้คนในชุมชนเห็นความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วม ช่วยกันสร้างกองทุนให้เติบโต และสมาชิกก็จะได้ประโยชน์จากสวัสดิการเพิ่มขึ้น นอกจากนี้สมาชิกยังได้ช่วยเหลือกันเอง และช่วยเหลือคนยากไร้อีกด้วย ถ้าใครอยากจะเข้าร่วมภายหลัง ที่ยังไม่เปิดรับสมาชิกใหม่ ก็ต้องไปขอชื่อหุ้นจากสมาชิกที่เป็นอยู่ จากการทำที่ผ่านมา ไม่ค่อยมีสมาชิกถอน หรือขายหุ้น เพราะเสียดายประโยชน์สวัสดิการที่จะได้รับ

การจัดสวัสดิการชุมชนของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ เกิดขึ้นมา คือ มาจากผลกำไร ล้วน ๆ แล้วนำผลกำไรนี้ไปปล่อยกู้ให้เกิดกำไรดอกเบี้ยขึ้นมาอีก เพื่อให้กองทุนสวัสดิการชุมชนพึ่งตนเองได้ ไม่ต้องไปดึงเงินจากหน่วยงานหรือองค์กรอื่นมาใช้ เงินกำไรที่ได้นี้ จึงนำมาจัดสวัสดิการให้กับสมาชิก ประสพการณ์ทั้งหมด ทำให้กลุ่มรู้ว่า ระบบการปล่อยกู้ของชาวบ้านไม่ยากอย่างที่คิดเสมอไป และยังทำให้เกิดดอกผลงอกเงยขึ้น เพราะมีพื้นฐานที่เข้มแข็ง คือ คนมีวินัย

มีความซื่อสัตย์ สุจริต ปฏิบัติตามกติการ่วมกัน ประกอบกับใช้ศาสนา จารีต และกติกาทาสังคม ในการตรวจตราดูแลกัน เหมือนที่มีคำปฏิญาณตนกล่าวไว้กับกลุ่ม

กระบวนการพัฒนากลุ่มดังกล่าว เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่เกิดกระบวนการเรียนรู้ ตามธรรมชาติของชุมชน โดยที่คนในชุมชนกลุ่มนี้จะสะสมทรัพย์คั่นคว่าเรื่องชุมชน นำต้นทุนของ ชุมชนมาใช้ในการพัฒนาอย่างเป็นระบบ เกิดกระบวนการเรียนรู้ ทั้งเป็นกระบวนการในการมอง สภาพปัญหาแบบองค์รวม เพื่อนำออกมาใช้ในหลักการบริหารจัดการและพัฒนากลุ่มนี้จะสะสม ทรัพย์ให้เข้มแข็ง เติบโตและยั่งยืน เป็นแบบอย่างที่ดีของการพึ่งตนเอง ซึ่งตัวชี้วัดองค์กรชุมชน เข้มแข็ง ที่มีระบบพึ่งพาตนเองเป็นหลัก สามารถสร้างแผนงาน ดำเนินการ ติดตามประเมินผล มี การพัฒนาตัวชี้วัดของตนเอง จากรูปธรรมที่เด่นชัดนี้ ซึ่งผ่านการสังสรรค์ประสพการณ์มายาวนาน เป็นจุดเชื่อมประสานความสามัคคี และเกิดจิตสำนึกที่ดี เป็นการแบ่งเบาภาระของทางราชการใน การพัฒนาชุมชน และสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง โดยบูรณาการ หลัก “บวร” คือ บ้าน วัด และราชการ เป็นแนวร่วมในการดำเนินกิจกรรม

ส่วนที่ 3 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทผู้นำในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ประกอบไปด้วยส่วนของเนื้อหาผู้นำในการส่งเสริม การเรียนรู้และผู้นำในการส่งเสริมการมีส่วนร่วม

ประกอบไปด้วยส่วนของเนื้อหา ดังต่อไปนี้

3.1 บทบาทของผู้นำตามขั้นตอนของพัฒนากลุ่มนี้จะสะสมทรัพย์

3.2 บทบาทของผู้นำในการส่งเสริมงานสวัสดิการชุมชนของกลุ่มนี้จะสะสมทรัพย์

ประกอบไปด้วย

3.2.1 บทบาทในกิจกรรมด้านการกู่ยืม

3.2.2 บทบาทในกิจกรรมด้านการส่งเสริมอาชีพ

3.2.3 บทบาทในกิจกรรมด้านส่งเสริมการศึกษา

3.2.4 บทบาทในกิจกรรมด้านส่งเสริมสุขภาพอนามัย

3.1 บทบาทของผู้นำตามขั้นตอนของการพัฒนากลุ่มนี้จะสะสมทรัพย์

ผลจากการศึกษาผู้นำกลุ่มสามารถจำแนกออกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ

1. พระสงฆ์ที่มีบทบาทในการส่งเสริมการพัฒนากลุ่ม ได้แก่ ท่านพระครูพิพัฒน์ พลาทร เจ้าอาวาสวัดโขมง ท่านพระอาจารย์นิเวศน์ อโกธโน รองเจ้าอาวาสวัดโขมง

2. คณะกรรมการกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ ที่มีบทบาทในการส่งเสริมการพัฒนากลุ่ม บทบาทของผู้นำในการส่งเสริมกลุ่มในแต่ละขั้นตอนของทั้งสองกลุ่มนั้น พบว่า คณะกรรมการ มีบทบาทในการปลูกจิตสำนึก คือ ขั้นการแนะนำการกระตุ้น (การเทศน์) ให้ชาวบ้านทราบถึงปัญหาของตนเองและเข้ามาร่วมกันแก้ไขปัญหานั้น บทบาทในการให้การเรียนรู้ คือ ขั้นการก่อตั้งกลุ่ม เป็นหน้าที่บทบาทของผู้นำกลุ่มในชุมชน ซึ่งเป็นการชี้แนะรูปแบบการแก้ปัญหาด้วยกระบวนการของกลุ่ม เพื่อสร้างพลังโดยก่อตั้งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ขึ้นมา บทบาทในการส่งเสริมคุณธรรมของผู้นำ คือการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ให้ได้ผลกับการส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่ม และบทบาทให้คำปรึกษา คือ การคอยแนะให้คำปรึกษาต่อกกลุ่มที่ก่อตั้งขึ้น โดยเฉพาะการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ ได้แก่ การกั๊ยม อาชีพ การศึกษา และสุขภาพอนามัย จะเป็นบทบาทของท่านพระอาจารย์นิเวศน์ และท่านเจ้าอาวาสวัดโขมง ส่วนขั้นการเตรียมความพร้อม เช่น การประสานงานกับทางหน่วยราชการนั้น เป็นบทบาทของผู้นำในกลุ่มชุมชนที่จะรวมกลุ่มชาวบ้านให้มาฟังเทศน์เข้าวัดฟังธรรม การเตรียมความพร้อมในเรื่องของการจัดทำเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น สมุดสะสมทรัพย์ ใบสมัคร และเอกสารอื่น ๆ ก็เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการในชุมชนที่จะต้องมีการจัดเตรียมความพร้อม การใช้บทบาทส่งเสริมกลุ่มไปตามขั้นตอนดังกล่าวมานี้ จึงสามารถพัฒนากลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ในชุมชนโขมงขึ้นมาได้

การพัฒนาที่ก่อตั้งขึ้นมา ต้องดำเนินต่อไปเพื่อเป้าหมายของกลุ่ม การติดตามดูแลและส่งเสริมการพัฒนาของกลุ่ม โดยเฉพาะการส่งเสริมคุณธรรมและให้คำปรึกษา เพื่อให้ความเชื่อมั่นแก่สมาชิกในกลุ่ม ทำให้กลุ่มมีความเชื่อมั่นในการดำเนินกิจกรรม แนวความคิดอย่างนี้จึงเป็นส่วนดีที่ทำให้สมาชิกมีความผูกพันกัน กลุ่มสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง

3.1.1 ขั้นตอนการแนะนำเตรียมการ

ในขั้นตอนการแนะนำเตรียมการของบทบาทผู้นำ คือ

3.1.1.1 บทบาทในการปลูกจิตสำนึกที่ดีแก่ชุมชน โดยการใช้ชุมชนได้รับรู้ปัญหาและหาทางแก้ไขร่วมกัน จากจุดเริ่มต้น ก่อนการตั้งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ การกระตุ้นให้ชาวบ้านเห็นปัญหาและรับรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากความเสียหายของนายทุน จากการขาดทุนทางเศรษฐกิจ การพึ่งตนเองไม่ได้ของชุมชน พร้อมกับการนำหลักศาสนาเข้ามาเป็นเครื่องร้อยรัดขึ้นมา เพื่อสร้างที่พึ่งและความเข้มแข็งให้กับตนเอง ซึ่งถือว่าเป็นการเผยแพร่ธรรมคำสอนของศาสนาผ่านกระบวนการพัฒนากลุ่มเป็นรูปธรรมอย่างได้ผล ซึ่งมีเงินเป็นเครื่องมือสร้างความเข้มแข็งให้กับ

กลุ่มและชุมชนในเวลาต่อมา โดยมีเจ้าอาวาสให้ความร่วมมือจัดให้วัดเป็นฐานของการเผยแพร่ความคิด จะช่วยฟื้นฟูหรือเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชน ให้มีความแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ขณะเดียวกันวัดได้มีโอกาสเกื้อกูลตอบแทนแก่ชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม นอกเหนือจากเดิมที่เคยมีบทบาทแต่เพียงการใช้หลักธรรมต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิตโดยการเทศน์สอนธรรมะที่เป็นนามธรรม

จากจุดเริ่มต้นของการปลูกจิตสำนึก คือการเข้าไปหาชาวบ้านเพื่อจะตั้งกลุ่มตามแนวคิดของท่านพระอาจารย์นิเวศน์ อโกธโร เริ่มต้นเมื่อปี พ.ศ. 2539 เป็นต้นมา ได้อาศัยหลักการพัฒนาเป็นแนวทางคือการบอกเล่าให้ชาวบ้านมารวมกันเสียก่อน โดยนัดวันเวลาว่าจะมีพระสงฆ์ที่มีทั้งคุณวุฒิและวิทยุฒิมาเทศน์

3.1.1.2 บทบาทการเตรียมพร้อมเพื่อจัดตั้งกลุ่ม จึงเป็นหน้าที่ของผู้นำในชุมชนในการที่จะประสานงานกับชาวบ้าน เพื่อแนะนำในเรื่องของการพึ่งตนเอง เพื่อสร้างทุนชุมชนให้แข็งแกร่งขึ้น โดยให้ชาวบ้านกู้ยืมเงินมาใช้ได้ทันที ระยะเวลาที่มีทั้งผู้เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย แต่ส่วนใหญ่ก็สมัครเป็นสมาชิก ชื้อหุ้นในวันนั้น ทำให้ต้องมีการแนะนำให้เข้าใจถึงการดูแลกลุ่ม โดยตั้งเป็นคณะกรรมการขึ้นมาเป็นผู้คอยดูแลกำกับเรื่องของเงินออม ที่มีการตรวจสอบได้อย่างโปร่งใสในระบบของการทำงาน และคนที่เชื่อก็สมัครเป็นสมาชิก หลังจากนั้นก็เริ่มดำเนินตามกระบวนการของกลุ่ม โดยเริ่มจากให้เขียนใบสมัครสมาชิก ให้สมาชิกเลือกประธาน แล้วเลือกคณะกรรมการเพื่อจะมาทำงาน คือ การปล่อยกู้ในวันนั้น ดังนั้นกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์วัดโขมงจึงได้ก่อตั้งขึ้นเป็นทางการเป็นครั้งแรก

ในการดำเนินการในครั้งนั้น ก็ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรเนื่องจากว่า ยังมีชาวบ้านที่ยังไม่มีความเชื่อมั่นในเรื่องของการออมสักเท่าใดนัก ผู้นำทั้งสองกลุ่มจึงได้ปรึกษากันโดยทำการเจาะกลุ่มเป้าหมาย คือ กลุ่มคนที่มาทำบุญที่วัดในวันพระ เพื่อจะแนะนำและดำเนินกิจกรรมกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ให้ขยายไปสู่กลุ่มและชุมชนมากขึ้น กลุ่มคนที่มาทำบุญที่วัด จะเป็นกลุ่มที่ได้รับข้อมูลการเผยแพร่หลักธรรมะ ซึ่งคนกลุ่มนี้เป็นที่เคารพยกย่องในชุมชนว่ามีศีลธรรม จึงได้รับความเชื่อถือจากสมาชิกคนอื่น ๆ ในชุมชนและเมื่อสมาชิกชุดที่เริ่มต้นก่อตั้งนี้ได้ถ่ายทอดประสบการณ์ในการดำเนินกิจกรรม ให้เพื่อนบ้านมองเห็นถึงคุณประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม ก็จะทำให้คนในชุมชนมีโอกาสเข้าร่วมได้มากขึ้น ในชุมชนที่เป็นผู้ก่อตั้งกลุ่มนั้น จะมีส่วนหนึ่งที่ได้รับการคัดเลือกจากสมาชิกให้เป็นคณะกรรมการของกลุ่ม ซึ่งจะพบว่าในปีต่อ ๆ มาเมื่อหมดวาระลง คณะกรรมการส่วนใหญ่ ก็จะได้รับคัดเลือกตั้งเข้ามาให้เป็นคณะกรรมการต่อ

อีกเสมอ อันเป็นกระบวนการที่ต่อกันให้เห็นถึงความเชื่อมั่นไว้วางใจของคนในชุมชน ที่มีต่อคณะกรรมการเหล่านั้นให้ทำหน้าที่ผู้นำของตน หรือทำหน้าที่แทนตนเอง

การปรับเปลี่ยนกลยุทธ์วิธีในการทำงานของผู้หน้านั้น ทำให้การขยายบทบาทการส่งเสริมกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์วัดโขมงเป็นไปได้ด้วยดี โดยการแนะนำของพระสงฆ์ที่ยึดหลักการพัฒนาและหลักการศาสนา เพื่อให้เกิดความสามัคคี ความเอื้อเฟื้อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความจริงใจต่อกัน เป็นการเชื่อมโยงบุญ ใจและเงินในการที่จะร่วมกันแก้ไขปัญหาของชุมชนด้วยตนเอง การสร้างทุนของชุมชน ที่เกิดจากการสะสมทรัพย์ของสมาชิกในกลุ่มในชุมชน นำมาเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาและการดำเนินชีวิต ตลอดถึงการสร้างสวัสดิการให้เกิดขึ้นกับตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคมในโอกาสต่อไป

3.1.2 ขั้นตอนการก่อตั้งกลุ่ม

บทบาทของผู้หน้าที่ใช้มากที่สุด คือ

3.1.2.1 บทบาทให้การเรียนรู้และส่งเสริมคุณธรรม การให้ชาวบ้านเริ่มออมและกู้ โดยการทดลองทำและเรียนรู้ทันที ในวันเดียวกันกับวันที่เริ่มต้นก่อตั้งกลุ่ม เป็นการให้การเรียนรู้และเปิดโอกาส ในการฝึกฝนอย่างครบถ้วนทั้งกระบวนการ ในวันแรกของการก่อตั้งกลุ่ม ซึ่งถือว่าเป็นโอกาสแรกเริ่มที่สมาชิกกำลังให้ความสนใจสูงต่อกิจกรรมของกลุ่ม โดยการทำต่อเนื่องจากบทบาทการปลูกจิตสำนึก

ในขั้นตอนการก่อตั้งกลุ่มนี้ ผู้นำมีบทบาทส่งเสริมชาวบ้านเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ โดยให้ชาวบ้านเริ่มต้นด้วยการออมเงินอย่างต่ำเดือนละ 20 บาท และไม่ให้ออมมากไปกว่านี้ ให้มีสัจจะในการออม เพื่อให้ชาวบ้านยอมที่จะทดลองออมร่วมกัน โดยมีคณะกรรมการส่วนหนึ่งทำหน้าที่รับเงินออมของสมาชิก พร้อม ๆ กันนั้น ก็มีคณะกรรมการอีกส่วนหนึ่งทำหน้าที่รับลงชื่อเพื่อกู้เงิน เมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการออมแล้ว ก็จะสามารถเปิดให้กู้ได้ทันที ทำให้ชาวบ้านมองเห็นประโยชน์ที่จะได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม เพราะในการทำกิจกรรมกลุ่มออมทรัพย์ในอดีตนั้นสมาชิกไม่สามารถกู้ได้ทันที ต้องนำเงินที่ออมนั้นไปฝากธนาคารเสียก่อน ทำให้เกิดปัญหาของความไม่เชื่อมั่นต่อคณะกรรมการที่ดำเนินงานเกิดขึ้นได้ ต่อมาการให้สมาชิกได้มีการลงมือกระทำจริง คือออมและกู้ได้ในทันทีที่เริ่มก่อตั้งกลุ่ม ทำให้ชาวบ้านมองเห็นประโยชน์จากการออมนั้น ในขณะเดียวกันคณะกรรมการที่ทำงานก็รู้สึกสบายใจ เพราะไม่ต้องเก็บเงินไว้กับตัวเองอันจะนำไปสู่ข้อครหาต่าง ๆ ได้ การดำเนินกิจกรรมของกลุ่มให้เสร็จสิ้นได้ภายในวันเดียวก็ทำให้เกิดความประหยัดค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ลงไปได้มาก โดยที่คณะกรรมการทำงานเพียงเดือนละ 1

วัน ไม่ต้องแบกรับภาระมากนัก นอกจากนี้ยังทำให้ง่ายต่อการจดจำของสมาชิกด้วย ไม่ทำให้สมาชิกหลงวันหรือมาผิดวัด

เหตุผลที่กลุ่มผู้นำให้เหตุผลในการที่คนในชุมชน ได้นำเงินมารวมกันและให้คนที่กำลังเดือดร้อนกู้เอาไปใช้ก่อน เป็นการช่วยเหลือให้คนเหล่านั้น ได้มีโอกาสลืมตาอ้าปากขึ้นมาอีกครั้ง โดยให้ความสำคัญแก่สมาชิกที่เดือดร้อนตามลำดับคือ สมาชิกที่เจ็บป่วย สมาชิกที่ต้องรับภาระดอกเบี้ยเงินกู้ในอัตราที่สูง และสมาชิกที่ต้องรับภาระเกี่ยวกับการศึกษา

เงินที่เหลือจากนี้จึงจะให้กู้แก่สมาชิกโดยทั่วไป เป็นการฝึกให้สมาชิกมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่เพื่อนในชุมชนเดียวกัน นอกจากนี้ การกำหนดวันและช่วงเวลาที่คณะกรรมการจะดำเนินกิจกรรมไว้อย่างชัดเจนเหมือน ๆ กันทุกปี ก็เป็นการฝึกให้สมาชิกมีความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อกลุ่ม ซึ่งเป็นเป้าหมายของการตั้งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ เพราะสมาชิกต้องนำเงินออม หรือเงินกู้มาส่งให้คณะกรรมการกลุ่มตามวันและเวลาที่ได้กำหนดเอาไว้ มิฉะนั้นแล้วจะถูกปรับตามอัตราที่แต่ละสมาชิกได้กำหนดเอาไว้ การกำหนดให้สมาชิกมาพบปะกันทุกเดือนยังมีส่วนในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีขึ้นในชุมชน เพราะมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นถามทุกข์สุขซึ่งกันและกัน ร่วมกันมองภาพปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน ซึ่งเป็นหนทางในการนำไปสู่การร่วมมือกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ

โดยสรุป บทบาทในการให้การเรียนรู้ในขั้นตอนการตั้งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ ก่อให้เกิดผล ดังนี้คือ

1. ชาวบ้านสามารถรวมตัวกันเพื่อการบริหารงานของหมู่บ้านตนเอง เป็นการเปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้เรียนรู้การทำงาน และการรวมกลุ่ม การแสดงพฤติกรรมร่วมกัน
2. มีการยอมรับและปฏิบัติตาม กฎ กติกา ของกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นด้วยการลงมติจากความเห็นของทุกคนโดยจะยึดมติของเสียงส่วนมาก
3. การมีพระเป็นผู้นำให้คำปรึกษา ทำให้ชาวบ้านมีความเชื่อมั่น เชื่อฟังและไว้วางใจมากกว่าการให้ชาวบ้านด้วยกันเป็นผู้นำ เป็นการสร้างสายสัมพันธ์ระหว่างวัดกับบ้าน ตลอดถึงการสร้างผู้นำขึ้นมาใหม่ เรียกว่า เป็นผู้นำตามธรรมชาติ
4. ใช้วัดเป็นศูนย์กลางในการรวมกลุ่ม ทำให้คนเข้าวัดมากขึ้น เป็นการให้สถานที่ให้คุ้มค้ำกับการเป็นศูนย์กลางชุมชน
5. เป็นการส่งเสริมคุณธรรม หรือการนำหลักธรรมทางศาสนามาใช้เพื่อเป็นข้อปฏิบัติของชุมชน

3.1.3 ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม

ขั้นตอนการดำเนินกิจการของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์วัดโขมงนี้ บทบาทของผู้นำที่มีส่วนเกี่ยวข้องมากที่สุด คือ

3.1.3.1 การให้คำปรึกษา

ให้คำแนะนำในเรื่องการทำบัญชี และการจัดการกลุ่ม ในเรื่องของการปล่อยกู้ การจัดสวัสดิการ ซึ่งถือว่าเป็นกลไกในการสร้างความผูกพันของสมาชิกในกลุ่ม

3.1.3.2 บทบาทส่งเสริมสวัสดิการที่จำเป็นให้แก่สมาชิก

เมื่อครบรอบปีของการสะสมทรัพย์ ผู้นำในกลุ่มจะแบ่งเงินที่ได้จากดอกเบี้ยเงินกู้ออกเป็นสองส่วนเท่า ๆ กัน ส่วนหนึ่งปันผลคืนแก่สมาชิก อีกส่วนหนึ่งจะนำไปเป็นเงินกองทุนสวัสดิการให้แก่สมาชิก โดยจะชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการมีสวัสดิการ โดยนำเงินสวัสดิการไปใช้ในการพัฒนาชุมชนของตนให้น่าอยู่มากขึ้น โดยไม่ต้องรอนเงินงบประมาณจากส่วนราชการแต่อย่างใด นอกจากนี้ยังใช้เป็นอุปกรณ์ในการทำงานของคณะกรรมการของกลุ่มอีกด้วย ซึ่งการจัดสวัสดิการเช่นนี้เป็นปัจจัยที่ทำให้กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สามารถดำรงอยู่ได้ เพราะถือว่าเป็นการสร้างแรงจูงใจให้สมาชิกไม่ลาออกจากกลุ่ม จากการดำเนินการเช่นนี้ ทำให้สมาชิกมีความผูกพันต่อกลุ่มมากขึ้น เพราะสมาชิกต้องพึ่งพากันในการที่จะกู้เงินทุนกองกลางไปใช้ประกอบอาชีพ หรือไปใช้ในการใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ในขณะที่เดียวกันสมาชิกพยายามที่จะทำเงินในกองทุน สวัสดิการให้เติบโตขึ้นเรื่อย ๆ เพื่อให้กองทุนนี้สามารถดูแลสมาชิกได้มากที่สุด และทำให้กลุ่มมีความเข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้ ในรูปแบบของสวัสดิการชีวิตมากขึ้น

3.1.3.3 การส่งเสริมกิจกรรมกลุ่มโดยอาศัยหลักการพัฒนาของผู้นำ คือ

การแนะนำให้ชุมชนดำเนินกิจกรรมอื่น ๆ นอกจากกิจกรรมการสะสมทรัพย์ เช่น ก่อให้เกิดตลาดนัดชุมชน และสวัสดิการต่าง เป็นค่านิยมในการช่วยเหลือกันในชุมชน โดยมีเงินเป็นเครื่องมือ เหล่านี้ถือว่าเป็นเรื่องดี ได้ประโยชน์ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม

ดังนั้น บทบาทของผู้นำในแต่ละขั้นตอน ได้แก่ การเตรียมการ การก่อตั้งกลุ่มและการดำเนินกิจกรรม ไม่ว่าจะเป็นในด้านการปลูกจิตสำนึก การเรียนรู้ ส่งเสริมคุณธรรม และการให้คำปรึกษา ก็เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับสมาชิกในเรื่องของการดำเนินกลุ่มโดยเฉพาะในกลุ่มเพิ่งจะเริ่มต้น การแนะนำให้เห็นประโยชน์ เพื่อสร้างสวัสดิการให้กับการดำเนินชีวิต เช่น

- เจ็บป่วย ตาย มีเงินช่วยเหลือ
- มีเงินทุนช่วยเหลือเวลาเกิดความเดือดร้อน
- ไม่ต้องไปยืมเงินนอกระบบเพราะเสียเงินดอกเบี้ยแพง

การดำเนินการของกลุ่มผู้นำในชุมชน จึงเป็นการสร้างทุนชุมชนที่เป็นทั้งทุนทางด้านเศรษฐกิจ คือการสร้างกองทุนเงินกู้ให้กับชาวบ้านที่เกิดจากเงินของตนเอง สร้างสวัสดิการให้กับการดำเนินชีวิตของตนเอง ทำเงินให้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาความเป็นอยู่ ทำให้ชาวบ้านมีเงินกู้ใช้หมุนเวียนในชุมชน ทั้งที่เป็นเงินปันผลและเงินสวัสดิการในด้านต่าง ๆ ที่เกิดจากเงินสะสมของตนเองและสมาชิกในครอบครัว ทำให้ชาวบ้านทุกคนมีความเป็นอยู่ที่เสมอภาคกัน ไม่มีคนจน ไม่มีคนรวย ไม่มีการแบ่งชนชั้น สร้างความช่วยเหลือไว้เนื้อเชื่อใจกันของคนในชุมชน ใช้ระบบการให้สมาชิกค้ำประกันกันเอง และช่วยตรวจสอบกันเองในชุมชน ทำให้เกิดชุมชนที่เข้มแข็งและสามารถพึ่งตนเองได้

สรุปขั้นตอนการจัดตั้งและพัฒนากลุ่ม

ขั้นที่ 1 การเปิดเวทีชาวบ้านขึ้นในเวทีทำบุญในวัด เพื่อจัดตั้งกลุ่มคนดีกลุ่มเล็ก ๆ ที่ร่วมวิถีชีวิตในชุมชนเดียวกัน โดยให้มีการออมและให้กู้กันที่พร้อม ๆ ไปด้วยการเรียนรู้ด้วยกาปฏิบัติ

ขั้นที่ 2 การขยายสมาชิก การปรับกฎเกณฑ์การบริหารการเงินของกลุ่ม อันเป็นการพัฒนาตนเองของกลุ่ม รุ่น 1-2-3-4 (4 รุ่นปีรับ)

ขั้นที่ 3 การขยายเครือข่ายสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ใกล้เคียง ในรูปกลุ่มสมาชิกระดับตำบล หรือระดับจังหวัด

การเกิดขึ้นของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์นี้ เป็นตัวอย่างของการใช้ระบบการจัดการการเงินเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนและความเข้มแข็งของชุมชน โดยส่งผลใน 3 ระดับ คือ

- ในระดับครัวเรือนสามารถช่วยปรับลดความเห็นแก่ตัว และการมุ่งบริโภคของปัจเจกชนไปสู่การออมอย่างมีสัจจะ การบริหารทุนสวัสดิการของครอบครัวการสร้างความผูกพันของครอบครัวและเครือญาติ

- ระดับชุมชน ได้ก่อให้เกิดการพึ่งพากันเองสูงมาก โดยการเกิดขึ้นของกองทุนสวัสดิการชุมชน ที่เป็นกลไกในการจัดสรรกำไรของสาธารณะ (กลุ่ม) กลับคืนสู่สมาชิก ในรูปของ

- ค่ารักษาพยาบาล
- ค่าช่วยเหลือศพ
- ทุนการศึกษาเด็ก
- การพัฒนาหมู่บ้าน
- การฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม ฯลฯ

กระบวนการที่เกิดขึ้นได้ช่วยยึดโยงสมาชิกเข้าหากันอย่างแน่นแฟ้น เกิดการตรวจสอบและปรับพฤติกรรมกันเองในหมู่สมาชิก เป็นการสร้างระบบการพึ่งพาและช่วยเหลือเอื้ออาทรผ่านการบริหารกองทุน และกติกาประชาธิปไตยที่สมาชิกมีส่วนร่วมกันในเวทีสาธารณะ

ในระดับชุมชนกับความสัมพันธ์กับภายนอกในอนาคต ควรเกิดเป็นเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์หรือชมรมกลุ่มออมทรัพย์ โดยมีกองทุนร่วมระดับกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อเป็น

- เครือข่ายการเรียนรู้ หรือเป็นมหาวิทยาลัยชาวบ้าน
- การบริหารทุนของเครือข่าย
- การร่วมทุนหรือลงทุนธุรกิจชุมชน
- การต่อรองหรือปกป้องการถูกเอาเปรียบจากภายนอก
- เครือข่ายประชาสังคมในอนาคต

การดำเนินงานกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ช่วงแรก เป็นไปในลักษณะมีการฝากน้อยแต่กู้มาก แต่พอกองทุนค่อย ๆ โตขึ้นก็ทำให้มีเงินในระบบที่สามารถปันผลและจัดการเรื่องสวัสดิการได้มากขึ้น คณะกรรมการจึงจะพยายามโน้มน้าวชาวบ้านให้เห็นด้วยกับความพอดี โดยให้มุ่งเป้าหมายที่ความประหยัด อดออม เพื่อให้เป็นรากฐานของกองทุนเพื่อแข็งแกร่งสามารถพึ่งตนเองในระยะยาวได้

3.2 บทบาทของผู้นำในการส่งเสริมงานสวัสดิการชุมชนของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์

บทบาทของผู้นำในการส่งเสริมงานสวัสดิการชุมชนของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์วัดโขมง ประกอบไปด้วย

- 3.2.1 บทบาทในกิจกรรมด้านการกู้ยืม
- 3.2.2 บทบาทในกิจกรรมด้านการส่งเสริมอาชีพ
- 3.2.3 บทบาทในกิจกรรมด้านส่งเสริมการศึกษา
- 3.2.4 บทบาทในกิจกรรมด้านส่งเสริมสุขภาพอนามัย

บทบาทของผู้นำในการส่งเสริมงานสวัสดิการชุมชนของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์วัดโขมง ทำให้เห็นเป็นรูปธรรม ดังนี้

- 3.2.1 บทบาทในกิจกรรมด้านการกู้ยืม

ในการมีส่วนร่วมของผู้นำเกี่ยวกับการกู้ยืมเงินออมนั้น มีบทบาทในกระบวนการมีส่วนร่วมโดยการให้คำแนะนำปรึกษา ด้งาน และรับการอบรมรวมไปถึงการติดต่อ

ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นประสบการณ์ในการที่นำมาซึ่งความถูกต้อง มีความยุติธรรมให้กับผู้กู้ยืมให้มีความเสมอภาคกัน เงินกู้ที่ได้ก็จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้กู้ที่เป็นสมาชิกเป็นอย่างมาก เนื่องจากให้ความสำคัญโดยเฉพาะความต้องการในขั้นพื้นฐาน ซึ่งในที่นี้คือเงิน ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหาที่เดือดร้อนในครอบครัว หรือนำไปลงทุนเพื่อให้เกิดประโยชน์ เพราะถ้าหากสมาชิกสามารถวางแผนการใช้เงินอย่างมีประสิทธิภาพแล้ว ก็จะทำให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต อันเป็นหลักสอดคล้องกับเงินออมของสมาชิก อีกทั้งยังมีส่วนร่วมในการที่จะแนะนำเงินกู้ไปใช้ในทางที่ถูกต้อง เพื่อแก้ปัญหาความเดือดร้อนให้ตรงจุดอีกด้วย

การกู้ยืมจะเห็นได้ว่ามีกฎกติกามากมาย จนบางครั้งสมาชิกอ่านแล้วทำความเข้าใจยาก จึงเป็นหน้าที่ของผู้นำที่จะต้องทำความเข้าใจให้แก่สมาชิก โดยการส่งเสริมความเข้าใจในเรื่องกฎ กติกาของการกู้ยืม ให้แก่สมาชิกที่เข้าร่วมกลุ่มจะสะสมทรัพย์ ซึ่งจะต้องมีการส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจในเรื่องของการปฏิบัติให้ถูกต้องตามกฎ ระเบียบและข้อกฎ กติกาที่วางไว้ โดยได้วางกฎ ระเบียบ กติกาอย่างย่อ เพื่อให้เกิดความเข้าใจได้ง่าย จากกฎ ระเบียบ กติกาต่าง ๆ ที่ได้ตั้งไว้ เมื่อรวมแล้วมีจำนวนถึง 43 ข้อที่ได้แสดงเอาไว้แล้ว ในด้านการส่งเสริมการกู้ยืม ผู้นำได้ประชุมกันเห็นว่า ระเบียบ กฎ กติกา ทั้ง 43 ข้อนั้น นับว่าเป็นการจำที่สับสน ซับซ้อน จึงมีมติในที่ประชุมเห็นว่าควรจะทำกรย่อในเรื่องที่มีความสำคัญจริง ๆ อันจะนำความเข้าใจโดยง่ายแก่สมาชิก

3.2.2 บทบาทในกิจกรรมด้านการส่งเสริมอาชีพ

เป็นการปูทางให้เกิดอาชีพรายได้เสริมโดยมีการตั้งเป็นตลาดนัดชุมชนขึ้น ซึ่งเป็นกิจกรรมในการสร้างอาชีพให้เกิดขึ้นในชุมชนในรูปแบบของคณะกรรมการดำเนินงาน หรือสมาชิก เข้าร่วมในรูปแบบของคณะกรรมการโดยมีวิธีการ คือ การสอบถามความต้องการเครื่องอุปโภคบริโภคจากสมาชิก แล้วประสานงานกับหน่วยงาน บริษัท ห้างร้าน เพื่อซื้อสินค้าในราคาต้นทุน แล้วนำมาจำหน่ายให้แก่สมาชิก ในรูปของสมาชิกได้นำเครื่องอุปโภคบริโภคที่ผลิตเองได้มาจำหน่ายหรือแลกเปลี่ยนกัน เป็นการอิงอาศัยกันของชุมชนในรูปแบบของการบริโภค นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมที่สามารถลดรายจ่ายในการทำเกษตร โดยมีกิจกรรมส่งเสริมให้สมาชิกรู้จักการทำปุ๋ยใช้เอง เพื่อลดค่าใช้จ่ายในการซื้อปุ๋ยวิทยาศาสตร์ และไม่สร้างมลพิษพร้อมกับการรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชนของตนเอง ซึ่งปัจจุบันนี้อยู่ในขั้นตอนแนะนำกลุ่มสะสมทรัพย์ให้เข้าใจและทดลองลงมือทำ

3.2.3 บทบาทในกิจกรรมด้านการส่งเสริมการศึกษา

มีส่วนร่วมในการแบ่งปันปันส่วนของเงินออมให้แก่บุตรหลาน ที่เป็นสมาชิก พร้อมให้คำแนะนำปรึกษา คือให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคล และแนะนำให้การบริหารเงินเป็นไป

ในทางที่ถูกต้องเพื่อไม่ให้สมาชิกในกลุ่มแบบรับภาระที่หนักในการศึกษาของบุตรหลาน อีกทั้งการช่วยเหลือในส่วนที่เป็นเครื่องอุปโภคบริโภคสำหรับการเรียนการศึกษาในโรงเรียนเพื่อให้บุตรหลานได้มีเทคโนโลยีให้ทันสมัยทั้งในด้านการเรียนรู้และการปฏิบัติ จัดให้มีกิจกรรมเกี่ยวกับด้านการศึกษาให้แก่จำนวนเด็กและเยาวชนที่ผู้ปกครองในชุมชนเป็นสมาชิก เช่น ส่งเสริมศิลปะพื้นบ้านควบคู่ไปกับการศึกษาของเด็กนักเรียน

3.2.4 บทบาทในกิจกรรมด้านการส่งเสริมสุขภาพอนามัย

จัดให้มีการตรวจสุขภาพฟรีให้แก่สมาชิก โดยติดต่อประสานงานกับกรมสุขภาพอนามัย จัดสรรผู้เชี่ยวชาญในด้านสุขภาพมาให้คำแนะนำเกี่ยวกับสุขภาพ มีการส่งเสริมการให้มีประกันสุขภาพในชุมชน จากเงินส่วนที่เป็นกองทุนชุมชนสำหรับสมาชิกที่เจ็บป่วยและตาย มีการให้คำปรึกษาและเดินทางไปให้คำปรึกษา และแนะนำตามชุมชนที่ไม่สามารถเดินทางมาได้ โดยเน้นให้เห็นถึงในลักษณะของการปฏิบัติดูแลการรักษาสุขภาพ มีการติดต่อบรรยายเรื่องสุขภาพจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความรู้ ความเข้าใจ และการจัดสัมมนาาร่วมกันเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอันจะทำให้เกิดการเรียนรู้ที่สามารถพึ่งตนเองได้ และสามารถช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้ ในยามที่เกิดปัญหาในด้านความเจ็บป่วย

จากการดำเนินงานทางด้านกิจกรรมต่าง ๆ สามารถสรุปเป็นตารางข้อมูล เพื่อให้ง่ายต่อความเข้าใจได้ดังนี้

1. กิจกรรมด้านการกุ้ยม

ตารางที่ 2

กิจกรรมด้านการกุ้ยม

บทบาทผู้นำในการมีส่วนร่วม	บทบาทด้านการเรียนรู้
<ul style="list-style-type: none"> - ให้คำปรึกษาในเรื่องของการออมเงิน และแนะนำการนำเงินไปใช้ในทางที่ถูกต้อง - ให้ความยุติธรรม และความเสมอภาคเท่าเทียมกัน 	<ul style="list-style-type: none"> - ให้ทราบถึงปฏิบัติที่ถูกต้องตามกฎหมาย ระเบียบ กติกา ที่ได้กำหนดไว้ - การวิเคราะห์ การวางแผน การประชุมปรึกษาหารือกัน

2. กิจกรรมด้านการส่งเสริมอาชีพ

ตารางที่ 3

กิจกรรมด้านการส่งเสริมอาชีพ

บทบาทผู้นำในการมีส่วนร่วม	บทบาทด้านการเรียนรู้
<ul style="list-style-type: none"> - การสร้างรายได้ให้กับอาชีพเสริมของชุมชน - การบูรณาการและการประยุกต์ของการทำอาชีพต่าง ๆ ให้เกิดผล 	<ul style="list-style-type: none"> - ติดต่อประสานงานกับผู้ที่มีความรู้ความสามารถ ในด้านการประกอบอาชีพต่าง ๆ มาให้ความรู้ - แนะนำให้สมาชิกรู้จักลดต้นทุน ในการใช้จ่ายในสิ่งที่ไม่จำเป็นออกไป

3. กิจกรรมด้านการส่งเสริมการศึกษา

ตารางที่ 4

กิจกรรมด้านการส่งเสริมการศึกษา

บทบาทผู้นำในการมีส่วนร่วม	บทบาทด้านการเรียนรู้
<ul style="list-style-type: none"> - ให้ความเข้าใจในปัญหาค่าใช้จ่ายในการศึกษาของบุตรหลานสมาชิก - แบ่งปันปันส่วนของเงินออมให้แก่สมาชิก เพื่อการศึกษาของบุตรหลาน 	<ul style="list-style-type: none"> - จัดให้มีกิจกรรมในด้านการศึกษา เพื่อส่งเสริมการพัฒนาของเด็กและเยาวชน - ส่งเสริมและแนะแนวทาง ให้แก่การเรียนรู้ของบุตรหลานสมาชิก

4. กิจกรรมด้านการส่งเสริมสุขภาพ

ตารางที่ 5

กิจกรรมด้านการส่งเสริมสุขภาพ

บทบาทผู้นำในการมีส่วนร่วม	บทบาทด้านการเรียนรู้
<ul style="list-style-type: none"> - มีการส่งเสริมให้มีประกันสุขภาพในชุมชน - การให้คำปรึกษาแนะนำตามชุมชนต่าง ๆ - การปฏิบัติดูแลรักษาสุขภาพในชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> - ให้การเรียนรู้เรื่องปัญหาสุขภาพอนามัยของกลุ่มสมาชิก - ติดต่อประสานงานกับกรมอนามัย โดยมีการตรวจสุขภาพอนามัยทุกเดือน และมีการอบรมการเรียนรู้เกี่ยวกับโรคภัยต่าง ๆ พร้อมหาวิธีการปกป้องและแก้ไขให้แก่สมาชิก - การนำข่าวสาร เรื่องต่าง ๆ ที่มีประโยชน์มาแนะนำบอกกล่าว

สรุปว่า บทบาทของผู้นำในการส่งเสริมงานสวัสดิการชุมชนของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ ส่งเสริมด้านการเรียนรู้ และด้านการมีส่วนร่วมในสวัสดิการต่าง ๆ นี้ ส่งผลให้เกิดแนวทางการแก้ปัญหาให้กับให้ชุมชน เรียนรู้หลักการออมและการจัดตั้งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ จนสามารถแก้ไขปัญหาความยากจนและเกิดการพึ่งตนเองได้ในหลาย ๆ ด้าน โดยอาศัยทุนของสมาชิกภายในชุมชน อันนำไปสู่การพัฒนาชุมชนที่เข้มแข็งและยั่งยืน

บทบาทผู้นำชุมชนเข้มแข็งและการมีส่วนร่วมภาคประชาชนอย่างมาก มีกิจกรรมที่ทำให้สมาชิกกลุ่มมารวมกันมากและกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมีประโยชน์อย่างมากกับสมาชิก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในด้านสวัสดิการชุมชนของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ ตัวอย่าง เช่น ด้านการกู้ยืมด้านการส่งเสริมอาชีพ ด้านส่งเสริมการศึกษา และด้านส่งเสริมสุขภาพอนามัย

เหตุที่ทำให้กิจกรรมในการส่งเสริมสวัสดิการชุมชน ของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์วัดโขมง ประสบผลสำเร็จดังกล่าว ได้เกิดจากผู้นำมีบทบาทที่เด่นชัดและผู้นำส่วนใหญ่เสียสละ มีความสามารถดี มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากชุมชนได้ดี และเป็นผู้นำธรรมชาติ เนื่องจากว่าสามารถเป็นกรณีศึกษา สำหรับการนำไปประยุกต์ใช้กับชุมชนอื่น ๆ ต่อไปได้

อภิปรายผลการศึกษา

จากการศึกษา “บทบาทผู้นำในการส่งเสริมงานสวัสดิการชุมชนของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์วัดโขมง ตำบลโขมง อำเภอบ้านใหม่ จังหวัดฉะเชิงเทรา” ทำให้ทราบว่า การเกิดขึ้นของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์วัดโขมง เกิดขึ้นจากปัญหาความยากจน ความแตกความสามัคคีของชุมชน และความถูกรัดเอาเปรียบจากเงินกู้ยืมในระบบที่ทำให้ชาวชุมชนมีหนี้สิน จนต้องทิ้งไร่นาไปหางานทำในต่างถิ่น จนกระทั่งผู้นำทางฝ่ายสงฆ์ คือ ท่านพระอาจารย์นิเวศน์ อโกธโน ซึ่งเป็นคนพื้นเพของชุมชนโขมง ได้สังเกตเห็นปัญหาเหล่านี้ จึงได้หยิบยกปัญหาเหล่านี้มาเป็นสื่อในการกระตุ้นส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน โดยอาศัยหลักศาสนาและประสบการณ์ จากการเรียนรู้ปัญหาในชุมชน มาประยุกต์เพื่อแก้ไขปัญหามาได้อย่างได้ผล การเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ โดยอาศัยหลักธรรมมาประสานให้สอดคล้องกับความเป็นอยู่ของชุมชนนั้น ด้วยการแนะนำให้ชาวบ้านดำเนินกิจกรรมสะสมทรัพย์จากเงินจำนวนน้อยแล้ว นำไปให้ผู้ที่มีความจำเป็นนำไปใช้ โดยมีหลักคุณธรรมเป็นตัวหลัก คือ ความจริงใจและความพร้อมเพรียงสามัคคีกันเป็นกฎเกณฑ์ยึดเหนี่ยวจิตใจ ทั้งนี้เป็นการสร้างชุมชนให้เข้มแข็งและสามารถพึ่งตนเองได้ โดยไม่ต้องอาศัยปัจจัยภายนอกมาเป็นเครื่องดำเนินชีวิต โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหาค่าความยากจน การถูกเอารัดเอาเปรียบ การเจ็บป่วย โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้จากกิจกรรมกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ เพื่อให้ชุมชนคิดเป็น ทำเป็นและแก้ปัญหาเป็น

จากการศึกษาความเป็นมาของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ชุมชนโขมง จากจุดเริ่มต้นแห่งแนวคิดที่ได้จากการศึกษากลุ่มออมทรัพย์ มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ดังนี้

1. ความต้องการที่จะเปลี่ยนรูปแบบการเผยแพร่หลักการสอนทางศาสนา โดยการเทศน์ หรือวิธีการสอนโดยเอาหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ ให้เหมาะสมกับวิถีชีวิตของชุมชนให้เป็นรูปธรรมเพื่อความเข้าใจง่าย และปฏิบัติตามได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. ความต้องการที่จะเห็นชาวบ้านสามารถพึ่งตนเองได้ ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองและสังคมได้ คือ ความยากจน การถูกเอารัดเอาเปรียบ อาชีพ การศึกษา และสุขภาพอนามัย โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้จากกิจกรรมของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อให้ชาวบ้านคิดเป็น ทำเป็นและแก้ปัญหาเป็น
3. ต้องการสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นแก่ชุมชน โดยผ่านกระบวนการกลุ่มที่มีการสะสมทรัพย์เป็นกิจกรรม มีหลักธรรมทางศาสนา คือ คุณธรรมเป็นหลักยึดเหนี่ยวจิตใจ และมีตัวเงินเป็นตัวเชื่อมเพื่อให้เกิดความเข้มแข็ง ผลที่ได้รับคือความพร้อมเพรียงกัน ความสามัคคีและการพึ่งพาอาศัยกันของคนในชุมชน

ท่านพระอาจารย์นิเวศน์ อโกธโน ได้ตั้งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ โดยอาศัยการประยุกต์ที่ได้เรียนรู้มาจากกลุ่มออมทรัพย์ในจังหวัดสงขลา โดยมีครูชุบ ยอดแก้ว เป็นแบบแนวทางในการปฏิบัติ ด้วยเหตุนี้จึงสร้างกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ขึ้น เพื่อที่จะนำพาชุมชนและสังคมให้มีศักยภาพในการแก้ไขปัญหาโดยทำให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ในทุก ๆ ด้าน เช่น

- ด้านการกู้ยืม เพื่อให้เกิดความอาศัยซึ่งกันและกัน และช่วยเหลือกันในชุมชน
- ด้านอาชีพ เพื่อให้มีเงินทุนหมุนเวียนใช้จ่ายในการดำเนินชีวิตได้
- ด้านการศึกษา เพื่อมีเงินทุนในการศึกษาของบุตรหลานในชุมชน
- ด้านสุขภาพ เพื่อให้มีประกันสุขภาพในชุมชนจากเงินส่วนที่เป็นกองทุนชุมชน

สำหรับสมาชิกที่เจ็บป่วยและตาย

อย่างไรก็ตาม การพัฒนากลุ่มที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ดังกล่าว เพื่อสร้างกลุ่มที่เข้มแข็งโดยมีกิจกรรมที่เกิดจากการมีสัจจะต่อกัน และยังสามารถเป็นกลไกสร้างพลังชุมชนให้พึ่งตนเองได้ จากความสามัคคี และความพร้อมเพรียงกัน ทำให้เกิดกิจกรรมของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ที่สำคัญ 2 ประการคือ

1. การกู้ยืม
2. สวัสดิการให้เปล่าแก่สมาชิก

สรุปได้ว่า แนวทางและวัตถุประสงค์ในกิจกรรมออมทรัพย์ของกลุ่มสัจจะนั้น ได้ส่งผลให้เกิดแนวทางในการแก้ปัญหาด้วยการส่งเสริมให้ชุมชนเรียนรู้การออมและการจัดตั้งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ จนสามารถแก้ไขปัญหาความยากจนและเกิดการพึ่งตนเองได้ในหลาย ๆ ด้าน โดยอาศัยเงินออมของสมาชิกภายในชุมชน อันนำไปสู่การพัฒนาชุมชนที่เข้มแข็งและยั่งยืน

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบทบาทผู้นำในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เป็นการส่งเสริมการพัฒนา กลุ่มและผู้นำที่มีส่วนส่งเสริมการเรียนรู้และผู้นำในการส่งเสริมการมีส่วนร่วม รูปแบบของผู้นำที่มีส่วนส่งเสริมการเรียนรู้

ผลจากการศึกษาผู้นำกลุ่มสามารถจำแนกออกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ

1. พระสงฆ์ที่มีบทบาทในการส่งเสริมการพัฒนา กลุ่ม ได้แก่ พระครูพิพัฒน์พลาทร พระอาจารย์นิเวศน์ อโกธโน

2. ผู้นำในกลุ่มชุมชน (คณะกรรมการ) ที่มีบทบาทในการส่งเสริมการพัฒนา กลุ่ม

ในการพัฒนา กลุ่มนั้น เริ่มต้นด้วยการปลูกจิตสำนึกโดยการส่งเสริมคุณธรรม เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการพัฒนามากระตุ้นให้ชุมชน เกิดความพยายามดำเนินกิจกรรมเพื่อการพึ่งตนเอง โดยการลงมือปฏิบัติจริง ๆ การปลูกจิตสำนึกเริ่มต้นจากกลุ่มญาติพี่น้อง หรือชุมชนที่มี

ความคุ้นเคยกับผู้นำชุมชน โดยเริ่มที่กลุ่มผู้ทำบุญและมาปฏิบัติธรรมที่วัดอยู่เป็นประจำ ซึ่งชาวบ้านกลุ่มเล็ก ๆ ต่างก็ประสบปัญหาความยากจน ผู้นำชุมชนจึงต้องเข้าไปกระตุ้น แนะนำ ให้ประชาชนที่มาทำบุญที่วัดเห็นประโยชน์ของการรวมกลุ่ม เปลี่ยนมาให้เป็นสัมมาทิฐิ ฐิติธรรม เห็นชอบถูกต้องของการดำเนินชีวิต นับว่าเป็นบทบาทสำคัญอันดับแรกของผู้นำชุมชนซึ่งถือว่าเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลงของชุมชน ทำให้ชุมชนเกิดการตื่นตัว หันมาสนใจกิจกรรมกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพิ่มจำนวนมากขึ้น บทบาทดังกล่าวยังเป็นการเตรียมการแนะเพื่อนำไปสู่การก่อตั้งกลุ่ม และการดำเนินกิจกรรมกลุ่มต่อไป

บทบาทผู้นำส่งเสริมการเรียนรู้ เป็นการส่งเสริมให้ชาวบ้านรู้จักคิด หาวิธีการแก้ไข ปัญหาของตนเอง ตลอดจนเพื่อให้ชุมชนสามารถกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหาร่วมกัน โดยให้การเรียนรู้กับชุมชนในการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยให้ชาวบ้านเริ่มการสะสมทรัพย์จากเงินจำนวนน้อยและนำมาใช้สมาชิกของกลุ่มกู้ยืมไปลงทุน แนวทางส่งเสริมการเรียนรู้ เป็นการลงมือทำที่สอดคล้องกับชีวิตจริง ก่อให้เกิดการเพิ่มพูนทักษะเกี่ยวกับการทำบัญชี และผลประโยชน์ที่เกิดจากการกู้ยืม ทำให้ชาวบ้านซึมซับผลประโยชน์ของกระบวนการกลุ่ม อันเกิดจากการลงมือทำด้วยตนเอง อีกทั้งส่งเสริมการเรียนรู้ควบคู่ไปกับคุณธรรม เป็นการส่งเสริมให้ชาวบ้านเกิดความซื่อสัตย์ และไว้เนื้อเชื่อใจต่อกัน ก่อให้เกิดเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเงินเป็นจำนวนมาก ยิ่งต้องอาศัยคุณธรรม จริยธรรมมาเป็นพื้นฐานในการปฏิบัติ โดยการใช้หลักธรรมมาประยุกต์ให้เข้ากับกฎเกณฑ์และข้อปฏิบัติของกลุ่ม

บทบาทผู้นำในการส่งเสริมการมีส่วนร่วม เป็นบทบาทการให้คำปรึกษา และทราบความก้าวหน้า ตลอดจนปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มร่วมกัน อันเป็นการแก้ไขปัญหาที่ทุกคนมีส่วนร่วมทั้งในส่วนของกิจกรรมการกู้ยืม ในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการกู้ยืมนั้น เป็นการให้คำปรึกษาในเรื่องของการออมเงิน ให้ความยุติธรรมและความเสมอภาคเท่าเทียมกัน รวมทั้งการแนะนำเงินกู้ไปใช้ในทางที่ถูกต้อง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านการส่งเสริมอาชีพ มีส่วนร่วมโดยการสร้างรายได้ให้กับอาชีพเสริมของชุมชน โดยมีการบูรณาการและการประยุกต์ให้สมาชิกรู้จักลดต้นทุนในการใช้จ่ายในสิ่งที่ไม่จำเป็นออกไป การมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านการส่งเสริมการศึกษา ทำให้เกิดความเข้าใจในปัญหาค่าใช้จ่ายในการศึกษาของบุตรหลานที่เป็นสมาชิก รวมถึงการแบ่งปันปันส่วนของเงินออมให้แก่สมาชิก เพื่อเป็นทุนในการศึกษาของบุตรหลาน กระบวนการมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านการส่งเสริมสุขภาพ เป็นการติดต่อประสานงานกับกรมอนามัย เพื่อเป็นหลักประกันถึงความเจ็บป่วยที่เกิดขึ้น รวมถึงการเรียนรู้เกี่ยวกับโรคภัยต่าง ๆ และหาวิธีการปกป้องและแก้ไขเกี่ยวกับสุขภาพให้แก่สมาชิก

ผลที่เกิดขึ้นกับกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ จากจุดเริ่มต้นด้วยการสงเคราะห์ชุมชน หรือช่วยเหลือชุมชน ในรูปแบบการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา เห็นประโยชน์จากการออมเงิน ถือได้ว่าเป็นขบวนการพัฒนาที่สร้างความเข้มแข็ง ให้กับชุมชนที่เห็นได้ชัดในปัจจุบัน กิจกรรมที่เห็นได้ชัด จนสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน ได้แก่ กิจกรรมการกู้ยืม กิจกรรมด้านอาชีพ กิจกรรมด้านการศึกษา และกิจกรรมด้านสุขภาพอนามัย โดยจะเห็นได้จากการแก้ปัญหาที่เกิดจากความยากจน การเกิดประสิทธิผลในด้านความสามัคคีพร้อมเพรียงที่จะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และเห็นใจกันเป็นวงกว้าง ซึ่งในปัจจุบันนี้ ก็ยังดำเนินวิถีชีวิตเพื่อสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเองได้แบบยั่งยืนต่อไป